

Česká zemědělská univerzita v Praze
Institut vzdělávání a poradenství
Katedra profesního a personálního rozvoje

**Česká
zemědělská
univerzita
v Praze**

**Návrh digitální formy vzdělávání pro vybranou cílovou
skupinu**

Bakalářská práce

Autor: Bc. Simona Tomiová, DiS.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Radmila Dytrtová, CSc.

2022

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Bc. Simona Tomiová, DiS.

Specializace v pedagogice
Poradenství v odborném vzdělávání

Název práce

Návrh digitální formy vzdělávání pro vybranou cílovou skupinu

Název anglicky

Design of a digital form of education for a selected target group

Cíle práce

Cílem závěrečné práce je projekt distančního vzdělávání a možnosti jeho realizace pro zvolenou cílovou skupinu.

Metodika

Na základě studia odborné literatury budou popsána teoretická východiska vzdělávání dospělých, distančního vzdělávání, e-learningu a programovaného učení. Následně bude zpracován návrh distančního vzdělávání na vybrané téma, který bude předložen studentům univerzity 3. věku a bude provedena evaluace a zhodnocení.

Doporučený rozsah práce

Určeno pravidly pro psaní závěrečných prací.

Klíčová slova

Vzdělávání dospělých, distanční vzdělávání, programované učení, univerzita 3. věku

Doporučené zdroje informací

BENEŠ, Milan. Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. 176 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4824-5.

SMÉKALOVÁ, Lucie. Didaktika vzdělávání dospělých: distanční text. 1. vydání. Tyn nad Vltavou: Nová Forma, 2016. 101 stran. ISBN 978-80-7453-675-5.

TOLLINGEROVÁ, Dana a KNĚŽŮ, Věra. Programované učení. 1. vyd. Praha, 1966.

ZLÁMALOVÁ, Helena. Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. 144 s. ISBN 978-80-86723-56-3.

ZLÁMALOVÁ, Helena. Příručka pro autory distančních vzdělávacích opor: jak tvořit distanční studijní text. Vyd. 1. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, Národní centrum distančního vzdělávání, 2006. ISBN 80-86302-39-3.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – IVP

Vedoucí práce

doc. PhDr. Radmila Dytrtová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra profesního a personálního rozvoje

Elektronicky schváleno dne 28. 5. 2021

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 28. 5. 2021

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 02. 03. 2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Návrh digitální formy vzdělávání pro vybranou cílovou skupinu*, vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala paní doc. PhDr. Radmile Dyrtové, CSc. za její metodické vedení, podporu a cenné rady při zpracování této bakalářské práce. Děkuji také paní Ing. Kateřině Tomšíkové za praktické rady a možnost provedení pilotáže v rámci univerzity 3. věku na naší škole. Můj dík patří i seniorům, kteří se pilotáže zúčastnili a přispěli tak ke zpracování této práce. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům, kteří mi byli během studia velkou oporou.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývala vytvořením návrhu digitální formy vzdělávání pro vybranou cílovou skupinu. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je na základě analýzy odborné literatury uvedeno vymezení základních pojmů, dále je rozebrána problematika vzdělávání dospělých, programovaného učení, distančního vzdělávání a tvorby distančního studijního textu.

Praktická část se v úvodu zaměřila na seznámení se s univerzitou 3. věku na ČZU. Další kapitola se věnovala účasti na výuce univerzity 3. věku a přepisu rozhovoru s její garantkou. Předposlední kapitola obsahuje návrh distančního studijního textu s názvem Základy křesťanské víry.

Evaluační vyhodnocení vytvořeného studijního textu byla provedena prostřednictvím pilotáže. Text byl předložen k samostudiu posluchačům univerzity 3. věku na Institutu vzdělávání a poradenství. Rovněž jim byl předán dotazník spokojenosti s předloženým studijním textem. Výsledky pilotáže byly prezentovány v poslední kapitole bakalářské práce.

Klíčová slova

Vzdělávání dospělých, distanční vzdělávání, programované učení, univerzita 3. věku

Abstract

The bachelor thesis dealt with the design of a digital form of education for a selected target group. The thesis is divided into two parts: theoretical and practical. The theoretical part is based on the analysis of the professional literature and consists of the definition of basic terms then the issues of adult education, programmed learning, distance learning and the design of a distance learning text.

Introduction of the practical part is focused on the introduction to the University of the Third Age at the ČZU. The next chapter was devoted to the participation in the teaching of the University of the Third Age and the transcription of the interview with its guarantor. The penultimate chapter contains the design of a distance learning text entitled Foundations of Christian Faith.

The evaluation of the developed study text was carried out through piloting. The text was presented to the students of the University of the 3rd Age at the Institute of Education and Communication for self-study. They also received a questionnaire focused on satisfaction with the distance learning text. The results of the piloting is presented in the last chapter of the bachelor thesis.

Keywords

Adult education, distance education, programmed learning, university of the third age

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Cíl a metodika	11
2 Vymezení základních pojmů	12
3 Vzdělávání dospělých	16
3.1 Vzdělávání dospělých jako součást celoživotního vzdělávání	16
3.2 Další vzdělávání	19
3.3 Legislativní rámec vzdělávání dospělých v ČR	21
4 Programované učení	22
4.1 Historie a vývoj programovaného učení	22
4.2 Principy programovaného učení	24
5 Distanční vzdělávání	26
5.1 Historie a současnost distančního vzdělávání v zahraničí a ČR	26
5.2 Nástroje distančního vzdělávání	28
5.3 E-learning jako nástroj distančního vzdělávání	29
5.4 Tvorba distančního studijního textu	31
PRAKTICKÁ ČÁST	33
6 Celoživotní vzdělávání v rámci U3V na ČZU	33
7 Návštěva U3V na ČZU	35
7.1 Účast na výuce U3V	35
7.2 Rozhovor s garantkou U3V na ČZU	36
8 Návrh digitální formy vzdělávání	38
9 Dotazníkové šetření	53
9.1 Výsledky dotazníkového šetření	53

9.2 Interpretace a závěry dotazníkového šetření	59
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	62
SEZNAM SCHÉMAT, TABULEK A GRAFŮ	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

K volbě tématu bakalářské práce mě vedla myšlenka, že bych mohla vytvořit návrh digitální formy vzdělávání, který by se zaměřoval na základy křesťanské víry. Hlavním cílem bakalářské práce bylo tedy vytvořit návrh distančního studijního textu, který jsem se díky podnětu vedoucí mojí práce, paní docentce Dyrtrtové, rozhodla předložit posluchačům univerzity 3. věku na Institutu vzdělávání a poradenství.

Po analýze odborné literatury a zpracování teoretické části práce, kde jsem se zaměřila i na východiska tvorby distančního textu, jsem začala zpracovávat vlastní návrh studijního textu. Bylo zajímavé na něj aplikovat prvky programovaného učení. Dle mého názoru činí text interaktivnějším. Téma studijního textu jsem vybrala z toho důvodu, že mi je oblast křesťanství velmi blízká, neboť jsem věřící. Kromě Bible jsem tedy při tvorbě textu pracovala se zdroji, které jsou mi známé; využila jsem i poznatky získané během bohoslužeb, kterých se pravidelně zúčastňuji.

Měla jsem možnost zúčastnit se výuky univerzity 3. věku, a díky tomu bylo možné provést rozhovor s její garantkou, paní Ing. Tomšíkovou. Získala jsem tak částečný náhled na fungování této formy vzdělávání na naší škole. Všichni senioři byli moc vstřícní, a proto jsem jim mohla předložit návrh distančního studijního textu včetně dotazníku, který byl nástrojem evaluace.

Přínosem bakalářské práce bylo seznámení cílové skupiny s návrhem distančního studijního textu. Díky dotazníkovému šetření byla získána zpětná vazba nejen pro mě, ale i pro garantku univerzity 3. věku, případně pro vedení Institutu vzdělávání a poradenství.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

Cílem této bakalářské práce bylo vytvoření návrhu digitální formy vzdělávání pro vybranou cílovou skupinu, kterou byli posluchači univerzity 3. věku na Institutu vzdělávání a poradenství při ČZU.

Do teoretické části bylo na základě analýzy odborné literatury zařazeno vymezení základních pojmů, a dále byla popsána problematika vzdělávání dospělých, programovaného učení, distančního vzdělávání a tvorby distančního studijního textu. Úvodní kapitola praktické části obsahuje informace o univerzitě 3. věku na ČZU a jejích posluchačích. Byla vytvořena prostřednictvím analýzy odborné literatury, navíc zde bylo využito pozorování a ústní dotazování. Stěžejním bodem praktické části bylo zpracování konkrétního návrhu distančního studijního textu, který se zaměřil na základy křesťanské víry. Návrh byl následně v rámci pilotáže předložen posluchačům univerzity 3. věku. Prostřednictvím dotazníkového šetření byla provedena evaluace a následně zhodnocení. Cíl práce byl splněn tvorbou návrhu digitální formy vzdělávání.

2 Vymezení základních pojmů

Tato bakalářská práce se zaměřuje na oblast vzdělávání dospělých, přičemž se s tímto termínem pojí i některé další. V úvodu je proto vhodné zařadit jejich základní vymezení. Některé pojmy budou zpracovány podrobněji v dalších kapitolách.

Andragogika

Andragogika je vědním oborem, který se zabývá především teorií a praxí vzdělávání dospělých. Zaobírá se také poradenstvím a péčí o dospělé jedince. Opírá se o další vědní disciplíny jako například pedagogiku, psychologii, sociologii atp. Andragogiku chápeme také jako akreditovaný studijní obor. V cizích zemích se více využívá označení vzdělávání dospělých, tj. adult education (Průcha, Veteška, 2014, s. 39–40). Termín andragogika byl zřejmě poprvé zmíněn v díle Alexandra Kappa v roce 1833 (Beneš, 2014, s. 11–12). Oproti pedagogice se andragogika zaměřuje spíše na pomoc při výuce než samotnou výukou, orientuje se na potřeby účastníka, individuální přístup, učení se potřebného (místo potencionálního) a dává důraz na péči více než na výchovu (Palán, Langer, 2008, s. 51).

Celoživotní vzdělávání/učení

Pod tento pojem je možno zařadit činnosti, které souvisejí s učením a ideálně jsou realizovány nepřetržitě během celého života člověka. Tyto činnosti mohou být buď formalizované nebo neformální. Celoživotní učení zahrnuje počáteční a další vzdělávání (Průcha, Veteška, 2014, s. 60). Celoživotní učení je možno členit na formální (školské), které probíhá ve vzdělávacích institucích, neformální (mimoškolské), které představují kurzy, semináře či workshopy a také na informální, kdy člověk získává vědomosti, dovednosti a postoje díky každodenním zkušenostem v práci, rodině atp. (Veteška, 2016, s. 97–98).

Počáteční vzdělávání

Do této oblasti spadají všechny stupně formálního vzdělávání, které jsou součástí vzdělávací soustavy ČR. To znamená předškolní výchovu/vzdělávání a dále základní, střední a vysokoškolské vzdělávání (Veteška, 2016, s. 103). Může být ukončeno kdykoliv po splnění povinné školní docházky. Počáteční vzdělávání se

zpravidla týká dětí a mládeže, ale může souviset i s doplněním formálního stupně vzdělání u dospělých (Průcha, Veteška, 2014, s. 217).

Další vzdělávání

Další vzdělávání je součástí celoživotního vzdělávání a je realizováno po ukončení počátečního vzdělávání. Je uskutečňováno po dosažení konkrétního stupně formálního, tj. školního vzdělávání nebo po skončení studia na středních či vysokých školách. Rovněž probíhá v institucích mimoškolního neformálního vzdělávání. Dělí se na profesní, zájmové a občanské vzdělávání. Součástí českého právního řádu je úprava dalšího vzdělávání, a to především v zákoně č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání (Průcha, Veteška, 2014, s. 72).

Vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých můžeme chápat jako vzdělávací proces dospělých jedinců a je možné jej členit na formální (v rámci školského systému) nebo neformální, které představuje větší oblast vzdělávacích příležitostí. Vzdělávání dospělých je součástí celoživotního vzdělávání (Průcha, Veteška, 2014, s. 301–302).

Vzdělávání seniorů

Vzdělávání seniorů rovněž prezentují pojmy gerontopedagogika, geragogika či gerontagogika. Jedná se o edukační působení na jedince v seniorním věku. Vzdělávání může seniorům pomoci s integrací do společnosti; přispívá k celkové životní spokojenosti, naplnění sociálních potřeb a může zvýšit kvalitu života (Průcha, Veteška, 2014, s. 304). Dále pomáhá hledat nové postoje k životu či nový smysl života (Palán, Langer, 2008, s. 64). Součástí vzdělávání seniorů je i poradenství, které zahrnuje například sociálně-právní pomoc či krizovou intervenci (Veteška, 2016, s. 157).

Univerzita 3. věku

Jedná se o nejnáročnější formu vzdělávání seniorů, které je nabízeno oficiálně uznanými institucemi (v ČR jej nabízejí vysoké školy). Univerzita 3. věku (zkráceně U3V) je součástí celoživotního vzdělávání. Senioři mohou na vysokoškolské úrovni studovat různé druhy oborů. Vzdělávání tohoto typu nemá charakter profesní přípravy, ale spíše osobnostního vývoje. Posluchači mohou získat nové poznatky

a znalosti z různých oblastí, které mohou využít k lepší orientaci v sociálním a hospodářském prostředí, které se neustále proměňuje a vyvíjí (Průcha, Veteška, 2014, s. 282).

Programované učení/vyučování

Principem programovaného učení je procházení učebních úkolů, které mají pevně daný sled. Každý jednotlivý krok obsahuje následnou kontrolu, hodnocení a zpětnou vazbu pro učícího se. Tento způsob vyučování byl prosazován v 50. a 60. letech minulého století nejen v Československu, a to díky rozvoji kybernetiky a teorie informace. K tomuto účelu sloužily tzv. programované učebnice, které umožnily sebeřízené učení a poskytly učícímu se možnost procházet jednotlivé úkoly dle vlastního tempa (Průcha, Veteška, 2014, s. 226). Podle Průchy (2009, s. 224) je programovaná výuka vykonávána vyučovacím a vyučovaným systémem. Učovací systém může být „učitel, ale také počítač, trenažér, simulátor, výuková televize, interaktivní video či programovaná učebnice“ a vyučovaným je žák.

Dálkové studium

Studující, kteří se vzdělávají touto formou, mají kromě samostudia k dispozici pravidelné konzultace. Studium je realizováno tedy z větší části mimo školu za předpokladu splnění předem daných studijních plánů. V 50. letech 20. století bylo touto formou uskutečňováno tzv. studium při zaměstnání, které navštěvovali zaměstnaní jedinci. V dnešní době je tato forma nahrazována kombinovaným či distančním studiem (Průcha, Veteška, 2014, s. 72).

Kombinované studium

Tato forma studia spojuje prezenční a distanční formu studia (Zlámalová, 2008, s. 18). Kombinuje přednášky či semináře s vyučujícím společně s prvky distanční výuky (Palán, Langer, 2008, s. 41). Může mít rovněž podobu tréninkových kurzů, během kterých lektor s účastníky probírá látku, kterou si osvojili nebo měli osvojit během samostatného studia (Barták, 2008, s. 92).

Distanční studium

Tato forma studia je charakteristická řízeným samostudiem, které probíhá prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Je vhodná pro studenty, kteří se z různých důvodů nemohou zúčastnit prezenčního (denního) vzdělávání (Průcha, Veteška, 2014, s. 84). V rámci distančního vzdělávání obdrží studující kompletní studijní materiály, které jsou zpracovány přímo pro samostudium. V případě potřeby se povinně či nepovinně uskutečňují tzv. tutoriály, což jsou prezenční setkání s vyučujícím, tj. tutorem. S ním je možno kdykoliv během celého studia konzultovat rozličné studijní otázky (Zlámalová, 2008, s. 18–19).

E-learning

E-learning je elektronické učení. Je možno jej charakterizovat jako vzdělávací proces, který využívá informační a komunikační technologie. E-learning je využíván k tvorbě a distribuci studijního obsahu, vzájemné komunikaci studentů a pedagogů, řízení studia či hodnocení výsledků vzdělávání (Průcha, Veteška, 2014, s. 98–99). V ČR se tento termín začal více využívat koncem 20. století a byl spojen se vzděláváním na vysokých školách a ve firmách. V současnosti je součástí všech etap a forem vzdělávání (Veteška, 2016, s. 197).

Tutor

Tutorem je míněn konzultant v rámci distančního studia. Každému studujícímu této formy studia je přidělen tutor, který jej provází studiem konkrétního předmětu. Mezi jeho hlavní úkoly patří hodnocení samostatných prací a sdělování výsledků studujícím, zodpovídání jejich dotazů (ohledně studijních materiálů a pomůcek), realizaci povinných či nepovinných seminářů (tutoriálů) a pomoc studujícím s překonáváním studijních obtíží (Zlámalová, 2008, s. 109–110). Tutor může být považován za nejbližšího pomocníka studujících. I když nepřednáší, soustředí se na podporu studujícího při jeho studiu různými způsoby a prostředky (Smékalová, 2016, s. 99).

3 Vzdělávání dospělých

Tato kapitola se věnuje vzdělávání dospělých v systému celoživotního vzdělávání, přičemž se zabývá i kurikulárními dokumenty včetně legislativního vymezení této oblasti. Obsahuje členění a popis dalšího vzdělávání a jeho součástí.

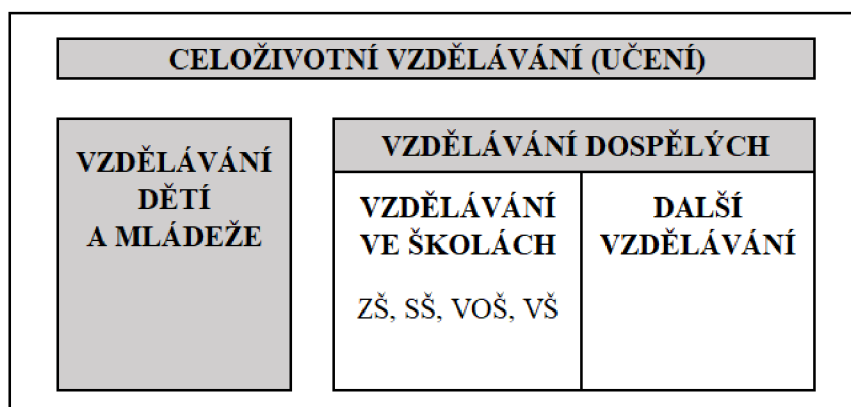
Jak již bylo uvedeno v úvodním vymezení základních pojmů, termíny *andragogika* a *vzdělávání dospělých* se vzájemně prolínají; v jiných zemích mají stejný význam. Podle definice Palána a Langer (2008, s. 37) je andragogika vědou „o vzdělávání dospělých, výchově a péči o dospělé, respektující všestranné zvláštnosti dospělé populace a zabývající se jejím rozvojem ve všech fázích jeho životní dráhy“. Pro účely zpracování této bakalářské práce byl zvolen termín *vzdělávání dospělých*.

Je také vhodné vymežit termín *dospělý*. Z hlediska legislativního je v České republice dospělým jedincem ten, kdo dosáhl věku 18 let (Palán, Langer, 2008, s. 38). Dle Průchy a Vetešky (2014, s. 39) je předmětem andragogiky dospělý jedinec (zralý po stránce biologické, psychické, sociální a ekonomické), který je zkoumán v rámci edukační reality. Palán a Langer (2008, s. 38) uvádí, že je tento termín nejednoznačný, a kromě výše uvedené charakteristiky jde v tomto případě také o jedince, který „absolvoval minimálně základní vzdělání“. Termínu *vzdělávání* je možno rozumět jako procesu „uvědomělého a cílevědomého zprostředkování a aktivního utváření a osvojování soustavy vědomostí, dovedností, zkušeností a návyků, utváření morálních rysů a osobitých zájmů a postojů člověka“ (Palán, Langer, 2008, s. 40).

3.1 Vzdělávání dospělých jako součást celoživotního vzdělávání

Vzdělávání dospělých je možno chápat jako „komplexní systém institucionálně organizovaných i individuálních vzdělávacích aktivit“, které mohou sloužit k získání vzdělání nebo jeho nahrazení, doplnění či obnovení. Vzdělávání v obecném slova smyslu je celoživotním procesem, ve kterém se člověk musí stále přizpůsobovat různým změnám v oblasti ekonomické, kulturní, společenské či politické (Palán, Langer, 2008, s. 94). Z následujícího schématu je patrné zařazení vzdělávání dospělých do celoživotního vzdělávání:

Schéma č. 1: Celoživotní vzdělávání

Zdroj: Palán, Langer, 2008, s. 95

Jak již bylo nastíněno ve druhé kapitole, celoživotní vzdělávání může mít podobu formálního, neformálního či informálního vzdělávání. *Formální vzdělávání* je realizováno ve vzdělávacích institucích. Jedná se o systém, který poskytuje základní, střední, odborné a vysokoškolské vzdělání. Zkončením určitého stupně vzdělávání získává absolvent celostátně i mezinárodně platný certifikát např. maturitní vysvědčení, vysokoškolský diplom atp. (Zlámalová, 2008, s. 23). Formálním vzděláváním se zpravidla rozumí vzdělávání počáteční, ale v případě dospělých může jít o tzv. druhou vzdělávací šanci, kdy dospělý jedinec v minulosti získal vzdělání na určité úrovni, a kvůli nutnosti či zájmu získat další stupeň vzdělání se opět vrací do školského systému (Dvořáková, Šerák, 2016, s. 108). *Neformální vzdělávání* je realizováno mimo formální vzdělávací systém a může probíhat v různých institucích včetně firem či kulturních zařízení. Toto vzdělávání zahrnuje vzdělávací aktivity, které mají charakter zájmový, kulturní či komunální a může jít o zaměření různého typu (zdravotní, IT, jazykové atp.). Je uskutečňováno prostřednictvím přednášek, kurzů, školení atd. Cílem je zjištění a řešení konkrétních potřeb a problémů účastníků (cílové skupiny populace). *Informální vzdělávání* není nijak organizováno ani institucionálně zakotveno. Jedinec během života získává poznatky, dovednosti, zkušenosti či postoje, které vycházejí z prostředí či komunikace s druhými lidmi. Toto vzdělávání může probíhat v práci, během zájmové činnosti, sledováním televize, hledáním na internetu, četbou atp. (Zlámalová, 2008, s. 23). Dvořáková a Šerák (2016, s. 119) uvádějí, že „podle

kvalifikovaných odhadů tvoří právě informální učení až 75 % veškerého lidského učení“.

Celoživotní učení je stále se měnící otevřený systém, na který má vliv trh i společenský vývoj v mezinárodním měřítku (Palán, Langer, 2008, s. 104). Ve vyspělých zemích se systém vzdělávání, který byl původně pevně strukturovaný, postupně proměňuje tak, aby byl vstřícnější k učícímu se jedinci (Mužík, 2004, s. 17). Podle Beneše (2014, s. 36) je jedním z cílů a koncepcí vzdělávací politiky v současné době právě celoživotní vzdělávání a učení, a to jak na národní, tak i nadnárodní úrovni (OECD, EU atp.).

Co se týká kurikulárního vymezení této oblasti pro Českou republiku, úpravu celoživotního vzdělávání je možno hledat v několika dokumentech strategického typu. Jedním z nich byla tzv. „*Bílá kniha*“ (*Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*), která byla v roce 2001 schválena vládou a obsahovala hlavní strategie vzdělávací politiky, mezi nimiž byla realizace celoživotního vzdělávání pro všechny či podpora rozvoje distančního vzdělávání (Palán, Langer, 2008, s. 104). Vliv na proměnu podoby vzdělávání měla také „*Strategie celoživotního učení ČR*“ z roku 2007 a následně její rozšíření v podobě „*Implementačního plánu Strategie celoživotního učení ČR*“ z roku 2009 (Dvořáková, Šerák, 2006, s. 104–105). *Bílou knihu* nahradila v květnu 2014 „*Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*“ (MŠMT, 2021a, online).

Nejaktuálnějším dokumentem je „*Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*“, která byla schválena v říjnu 2020. Jsou zde stanoveny dva hlavní strategické cíle: „zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní a osobní život“ a dále „snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů“. Prostřednictvím uskutečněných kulatých stolů a diskuzí expertní skupiny k prvnímu strategickému cíli byly vyhodnoceny následující oblasti: „rovný přístup ve vzdělávání pro všechny, proměna obsahu vzdělávání, úprava hodnocení vzdělávacích procesů a vzdělávacích výsledků, podpora vzdělávacích inovací a jejich ověřování, využití potenciálu mimoškolního a neformálního vzdělávání a perspektiva celoživotního učení“ (MŠMT, 2021b, online).

3.2 Další vzdělávání

Ze schématu uvedeném v předchozí podkapitole vyplývá, že další vzdělávání patří do celoživotního vzdělávání dospělých. Navazuje na počáteční vzdělávání, ale z hlediska času představuje delší etapu života jedince (Veteška, 2016, s. 107). Následující schéma znázorňuje rozlišení jednotlivých částí dalšího vzdělávání:

Schéma č. 2: Další vzdělávání

Zdroj: Palán, Langer, 2008, s. 95

Další vzdělávání je realizováno ve volném čase, případně v rámci pracovní doby, zejména pokud se jedná o další profesní vzdělávání (Veteška, 2016, s. 108). Na následujících řádcích budou vymezeny jednotlivé druhy dalšího vzdělávání, které jsou součástí výše uvedeného schématu.

Další profesní vzdělávání zahrnuje veškeré profesní a odborné vzdělávání, které je uskutečňováno v průběhu aktivního pracovního života. To znamená po ukončení odborného vzdělávání a přípravy na povolání v rámci školského systému. Je určeno k rozvoji znalostí a dovedností či postojů a návyků, které jsou potřebné k výkonu určitého povolání (Palán, Langer, 2008, s. 96). Může být dobrovolné, ale i povinné, pokud je vyžadováno zaměstnavatelem či na základě zákonné povinnosti (Veteška, 2016, s. 108). Je realizováno ve školách (v případě formálního i neformálního vzdělávání), komerčních vzdělávacích institucích, také v nestátních i příspěvkových neziskových organizacích. Dále probíhá v konkrétních organizacích, firmách a podnicích, které pro své zaměstnance realizují vlastní interní vzdělávání. A nakonec může být pořádáno profesními sdruženími, komorami a asociacemi. Další

možností pro získání znalostí a dovedností požadovaných k výkonu určité profese je samořizené učení (Dvořáková, Šerák, 2016, s. 111). Součástí dalšího profesního vzdělávání je tzv. *kvalifikační vzdělávání*, které souvisí s udržováním, obnovováním, získáváním, rozšířením a udržováním kvalifikace. *Rekvalifikační vzdělávání* představuje změnu stávající kvalifikace za kvalifikaci jinou (Palán, Langer, 2008, s. 96–97), a to znamená vzdělávání za účelem osvojení nových pracovních schopností pro jinou profesi, případně jinou pracovní pozici (Dvořáková, Šerák, 2016, s. 112). *Normativní vzdělávání* je charakteristické tím, že je zpravidla podmíněno konkrétní právní normou. Především jde o školení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, dále o odbornou způsobilost (požadovanou k provozování určitých živností) a také kvalifikační požadavky potřebné k výkonu některých povolání jako jsou např. úředníci, pedagogičtí pracovníci atp. (Dvořáková, Šerák, 2016, s. 111–112).

Zájmové vzdělávání dospělých představuje aktivity, které jsou realizovány mimo práci; slouží k naplnění volného času a díky nim je možné získat další vědomosti či dovednosti (Veteška, 2016, s. 122). Mimo jiné „dotváří osobnost a její hodnotovou orientaci a umožňuje seberealizaci“. Dospělí se mohou ve volném čase vzdělávat všeobecně nebo například v oblasti kulturní, etické, náboženské, filozofické, zdravotnické, sportovní atp. (Palán, Langer, 2008, s. 99). Rozvoj zájmových dovedností či znalostí ukazuje na motivaci jedince k sebevzdělávání. V dnešní době může člověk vystřídat až několik profesí za život, a proto je rozvíjení různých zájmů motivací pro další rozvoj, který se může týkat i profesní oblasti (Brabcová, 2019, s. 27).

Poslední část dalšího vzdělávání představuje *občanské vzdělávání*. Jeho úkolem je podporovat aktivní zapojování občanů do veřejného života (MŠMT, 2021c, online). Kultivuje jedince jako občana a podílí se na rozvoji jeho občanských postojů, připravuje jej na stále se měnící podmínky v oblasti sociální, kulturní, ekonomické či politické. Dále by mělo vést k toleranci různosti a k porozumění mezi jednotlivci i v rámci skupin (Veteška, 2016, s. 136).

3.3 Legislativní rámec vzdělávání dospělých v ČR

Z hlediska vzdělávání dospělých ve školských zařízeních jsou v ČR zásadní dva zákony. Prvním z nich je *zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. Tím druhým je *zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)*, který rovněž obsahuje pojem celoživotní vzdělávání. Úpravu rozvoje zaměstnanců nejen v podobě zvyšování či prohlubování kvalifikace je možno najít v *zákoně č. 262/2006 Sb., zákoníku práce*, oblast rekvalifikací pak vymezuje *zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti*, který doprovází další vyhlášky.

Mimo to stojí za zmínku další normy, které stanovují požadavky na odbornou způsobilost. Jednou z nich je například *zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících*, který ukládá těmto pracovníkům povinnost dalšího vzdělávání. Součástí českého právního řádu je také *zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání*, který významným způsobem ovlivnil naši vzdělávací politiku. Soustředí se na úpravu uznávání dílčích a úplných kvalifikací, totiž těch, které nebyly získány prostřednictvím školského systému (Palán, Langer, 2008, s. 90; Dvořáková, Šerák, 2016, s. 136–138).

4 Programované učení

Tato kapitola se zaměřuje na charakteristiku programovaného učení, jehož principy budou následně aplikovány v návrhu distančního studijního textu, který je součástí této bakalářské práce.

Existují různé psychologické teorie, které se zabývají procesy učení a jejich výsledky, které vznikají při konkrétním zvoleném způsobu učení. Vývoj těchto teorií sahá do počátku 20. století. Nejprve se jednalo o teorie spojené s principy behaviorismu (sem patří klasické podmiňování I. P. Pavlova) či instrumentálního podmiňování. V 60. letech 20. století dochází k rozvoji programovaného učení (Průcha a Veteška, 2014, s. 270). Tato teorie je založena na operantním podmiňování. V rámci něj platí, že „pozitivní důsledky (odměny) nebo negativní důsledky (tresty) určitého chování vedou ke změně pravděpodobnosti výskytu daného chování“. Předpokládá se, že tyto odměny vedou ke zpevnění žádoucího chování a tresty by měly směřovat ke snížení nebo odstranění nežádoucího chování (Pugnerová a kol., 2019, s. 97). Podle autora programovaného učení byly vzdělávací problémy tehdejších škol zapříčiněny tím, že nebyla dostatečně zabezpečena kontrola a řízení učení, a z toho důvodu přišel s východiskem, jak tyto nedostatky řešit (Tollingerová, Kněžů a Kulič, 1966, s. 14).

4.1 Historie a vývoj programovaného učení

Historie programovaného učení sahá až do počátku roku 1954, kdy B. F. Skinner, psycholog z Harvardské univerzity, představil nový přístup v oblasti vyučování. Některé z jeho úvah měly své předchůdce, například v roce 1924 sestrojil americký psycholog S. L. Pressey vyučovací stroj, který mu pomáhal zkoušet stovky studentů. Nicméně díky Skinnerovi a uvedení jeho konceptu učení na vědecké konferenci v Pittsburghu se tímto přístupem začalo zabývat velké množství odborných pracovníků nejen z USA, ale i z Evropy, Japonska či Sovětského svazu (Fry, 1966, s. 21; Tollingerová, Kněžů a Kulič, 1966, s. 5–7).

V Československu iniciovala řešení této problematiky kniha od spoluautorů Tollingerové, Kněžů a Kuliče (Programované učení z roku 1966). V tomto období a následně v dalších letech se pořádaly konference, které se zaměřovaly na zkoumání

tohoto přístupu k učení, jeho výhod či nevýhod a otázka efektivnosti (Malach, A., 2005, s. 111).

Podle Skinnera bylo programované učení úspěšné za předpokladu využití vyučovacích strojů (Kulič, 1984, s. 25). Jeho teorie měla velký ohlas. V následujících letech po jejím uvedení se začaly vytvářet desítky vyučovacích strojů a programovaných učebnic. Tento vyučovací styl byl také předmětem mnoha diskuzí a kritiky. Nicméně programované vyučování je pouze jedním ze způsobů učení a tento koncept se i přes jeho možná úskalí nepodařilo vyvrátit (Tollingerová, Kněžů a Kulič, 1966, s. 30–34).

Skalková (2007, s. 251) uvádí, že postupným vývojem vznikly „základní koncepce programování“. Ty jsou uvedeny v následujícím výčtu:

- **Lineární program** (B. F. Skinner) – učební látka má podobu série otázek a odpovědí. Obsahuje drobné a snadné kroky, které umožňují neudělat chybu. V těchto krocích je také zpevnění v podobě zprávy o výkonu.
- **Větvený program** (N. A. Crowder) – tento psycholog vytvořil program se širšími otázkami, které nevyžadují správnou odpověď. Součástí programu jsou i jeho další větve, které od hlavní linie odbíhají a zase se k ní vrací. Jednotlivé větve obsahují také volené otázky, které by měly být rozsahem co nejmenší, aby na ně 85 % vzdělávaných dokázalo správně odpovědět.
- **Programy adaptivního řízení** – představují vzájemnou interakci mezi programem a vzdělávaným.

Skinnerův *lineární program* se také nazývá jako program s konstruovanou odpovědí. Skinner a jeho spolupracovník Holland se snažili programovat tak, aby vzdělávaný nevykazoval mnoho chyb, takže zdůrazňovali princip malých kroků. Podle jejich konceptu přispívá buď žádná nebo nízká chybovost k

účinnějšímu učení. V případě Crowderova *větveného programu* neboli programu s volenou odpovědí se po každém kroku objevuje několik alternativ odpovědí, ze kterých je nutno si vybrat jednu z nich. Pokud vzdělávaný udělá chybu, program jej zavede do opravného programu, kde je mu chyba vysvětlena, a poté může pokračovat v učebním procesu dále (Fry, 1966, s. 9–11, 66).

V dnešní době je programovaná výuka realizována prostřednictvím výukových počítačových programů, případně textů. Na tomto principu učení existují v současnosti některé autotesty, které používají propracovanou zpětnou vazbu. Výcvik dovedností se může provádět využitím naprogramovaných trenažerů a simulátorů (Zormanová, 2017, s. 32; Rohlíková a Vejvodová, 2012, s. 183; Malach, A., 2005, s. 117).

4.2 Principy programovaného učení

A. Malach (2005, s. 113) uvádí, že: „programované vyučování je vyučovací metoda, kterou lze optimálně řídit osvojování vybraných vědomostí, dovedností a návyků učících se osob přiměřenými dávkami učiva s použitím průběžné zpětné vazby a s respektováním jejich individuálních zvláštností“. Dle Zormanové (2017, s. 32) je v rámci programovaného učení potřeba zohlednit určité principy a zásady, kterými jsou:

- **Malé kroky** – učivo je rozčleněno do malých na sebe navazujících úseků.
- **Aktivní odpověď** – každý úsek je vzdělávanému předkládán formou otázky či problémové situace, kterou musí vyřešit. Tím dochází k zefektivnění učebního procesu.
- **Zpevnění** – po každé odpovědi získává vzdělávaný zpětnou vazbu. V případě chyby je na ni ihned upozorněn a musí se vrátit k předchozímu kroku a zjišťuje, jak úlohu vyřešit správně. Je zde potřeba využívat odměn či pochval, aby byl zajištěn pocit úspěchu po každé správně odpovědi.
- **Vlastní tempo** – vzdělávaný si sám určuje intenzitu učebního procesu.
- **Technické prostředky** – tuto zásadu popisuje J. Malach (2005, s. 126), dle kterého vychází použití technických prostředků již z počátků teorie i praxe programovaného učení a sahá až do e-learningu, který bude rozebrán v další kapitole.

Následující text se zaměřuje na Skinnerův lineární program, kde je využívána konstruovaná odpověď. Autor programovaného textu musí myslet na přesnou tvorbu na sebe navazujících dávek čili učebních jednotek. Je potřeba, aby řídil velikost každé dávky, její obsah, odpověď, která má být dávkou vyvolána atp. Jednotlivá položka může být složena z několika krátkých vět o čtyřech až pěti slovech, případně

malého odstavce. Podle Skinnerova modelu programu s konstruovanou odpovědí je vhodné použití krátkých dávek, které čítají jednu až dvě věty, po jejímž úspěšném splnění je vzdělávaný odměněn. Nicméně nelze přesně stanovit, jaká by měla být optimální délka jedné dávky, ale dle tehdejších výzkumů se skutečně doporučovala délka dávky kolem dvou vět (Fry, 1966, s. 128–129).

Fry (1966, s. 143, 152, 165) také uvádí, že v případě odpovědi prosazuje Skinner aktivní odpověď, protože je podle něj důležité, když se vzdělávaný aktivně zapojí do učebního procesu. Jak již bylo uvedeno výše, po odpovědi by měla následovat odměna, která pomáhá zpevnění (posilování) chování, kterému se vzdělávaný naučil. Dalším důležitým aspektem je opakování (procvičování), které je součástí každého učebního procesu a mělo by být tedy zařazeno buď v rámci opakovacích položek nebo v podobě jednoduchého opakování s obměnami.

5 Distanční vzdělávání

Tato kapitola se zaměřuje na seznámení se s distanční formou vzdělávání, představuje její konkrétní podoby, popisuje nástroje distančního vzdělávání, blíže rozebírá e-learning a definuje požadované prvky distančního studijního textu.

Distanční vzdělávání představuje samořízené studium, při kterém je hlavní zodpovědnost za průběh a výsledky vzdělávání přenesena na studující. Od svých vyučujících (tutorů) jsou odděleni v prostoru i čase a komunikace probíhá skrze dostupné studijní materiály, eventuálně prostřednictvím krátkodobých seminářů či individuálních konzultací. Tato forma studia umožňuje značnou flexibilitu v přístupu ke vzdělávání. Student si sám volí režim studia – kdy, kde a jak intenzivně se bude studiu věnovat (Barták, 2008, s. 94).

Charakteristickým prvkem tohoto typu vzdělávání je možnost „širokého využití informačních a komunikačních technologií“, které jsou vhodné k rychlé komunikaci či zpětné vazbě pro studujícího; pedagogům slouží nejen ke studijním přehledům, ale i k tvorbě kvalitních studijních textů apod. Materiály ke studiu musí být zpracovány tak, aby odpovídaly požadavkům na samostatné studium. Během celého studia je dostupné tutorování, tj. individuální podpora studujícího od přiděleného pedagoga. Díky distančnímu studiu nevzniká nutnost vytvoření studijních skupinek, snižuje se tak rozsah setkávání studujících navzájem i s pedagogy (Zlámalová, 2006, s. 10).

Je potřeba zmínit, že v případě distančního studia jsou nejen na studujícího, ale i na vzdělávací instituce kladeny vysoké nároky. Konkrétní vzdělávací instituce musí mít dobře zorganizováno předání, rozesílání či zpřístupnění výukových textů a dalších studijních materiálů. Studující by měl být dobře informován o principech distančního vzdělávání včetně nabídky poradenství při výběru studia (Zlámalová, 2008, s. 19).

5.1 Historie a současnost distančního vzdělávání v zahraničí a ČR

Počátky distančního vzdělávání sahají až do poloviny 19. století, a to díky vzniku první korespondenční školy ve Velké Británii v roce 1840 (Sir Isaac Pitman Correspondence Colleges) zaměřené na vyučování těsnopisu. Korespondenční forma studia se nadále rozšířila i do Německa a Rakousko-Uherska a jejím prostřednictvím

bylo možné studovat jazyky nebo obchodní disciplíny. Koncem 19. století byla tato forma vzdělávání dostupná v Americe, Kanadě a Austrálii (Palán, 2021a, online).

Další vývoj v oblasti distančního vzdělávání představuje vzdělávání prostřednictvím rozhlasového a televizního vysílání, a to ve 20. a 30. letech 20. století. V roce 1926 byly do vysílání rádia Luxembourg zařazeny první vzdělávací pořady a v dalším roce je do vysílání zařadil i Radiofonický institut v Paříži. V roce 1937 začalo francouzské Radio Sorbonne vysílat první univerzitní kurzy a rok 1939 byl rokem vzniku Národního centra distančního vzdělávání ve Francii. Po druhé světové válce začaly ve Velké Británii vysílat televizní stanice vzdělávací kurzy. Použití nových technik záznamu zvuku a obrazu se promítlo i do vzdělávání, později došlo k vývoji v oblasti telekomunikace prostřednictvím satelitu Telstar (rok 1962). V roce 1969 vznikla první otevřená distanční univerzita ve Velké Británii – Open University. Tato univerzita nabízí stále velké množství vzdělávacích programů a finančně ji podporuje stát (Zlámalová, 2008, s. 37–38). V nabídce studia jsou distanční a online kurzy, a to včetně vysokoškolského studia. Mezi oblasti, které je možno studovat, patří: jazyky, politologie, psychologie, účetnictví, chemie, biologie, hudba (The Open University, 2021, online). Díky legislativní podpoře distančního vzdělávání vznikaly vzdělávací instituce v dalších zemích, a to nejen v Evropě, ale i ve světě (Zlámalová, 2008, s. 39).

V České republice nemá distanční vzdělávání tradici, a z toho důvodu bylo jeho zavádění do naší vzdělávací struktury značně obtížné a pomalé. V institucích pro vzdělávání dospělých se uskutečnilo několik pokusů o zavedení této formy vzdělávání (např. „1. česká korespondenční škola – ukončila svou činnost v r. 1992“), nicméně distanční vzdělávání se uchytilo zejména na vysokých školách (Palán, 2021b, online). Tato forma studia je v ČR orientována především do oblasti vzdělávání dospělých. V praxi to znamená studium v rámci terciárního a dalšího celoživotního vzdělávání (Zlámalová, 2006, s. 7). V případě institucionálního vzdělávání je u nás v současnosti možnost absolvovat distanční studium jak na vysokých, tak i středních školách (Atlas školství, 2022, online). Co se týká legislativního ukotvení, distanční vzdělávání upravuje *zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*, kde je uvedeno, že distanční forma studia je „samostatné studium

uskutečňované převážně nebo zcela prostřednictvím informačních technologií, popřípadě spojené s individuálními konzultacemi“ (MŠMT, 2022, online). Dalším důležitým legislativním dokumentem upravujícím tuto oblast je *zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)*, který konkrétní podobu této formy studia nespecifikuje (Veteška, 2016, s. 193).

5.2 Nástroje distančního vzdělávání

Díky vývoji v oblasti informačních technologií a s ním souvisejícím nástupem tzv. informační společnosti, je možno pozorovat měnící se přístup ke vzdělávání a rozvoj používaných vzdělávacích metod (Zlámalová, 2008, s. 127). Tento postup je možno vidět i v následující tabulce dle Batese (2005, cit. dle Rohlíkové a Vejvodové, 2012, s. 162), která uvádí pět generací distančního vzdělávání a jejich nástroje:

Tabulka č. 1: Generace distančního vzdělávání

Generace	Nástroje distančního vzdělávání
1.	Korespondenční vzdělávání (pošta, tištěné materiály)
2.	Multimédia (audio a videokazety, telefon)
3.	Masmédia (rádio, televize, satelit)
4.	PC podpora (počítačové výukové programy, CD-ROM)
5.	Online vzdělávání (digitální technologie, síťové komunikace)

Velmi důležitým aspektem distančního vzdělávání je kvalitní a účelové zpracování distančních studijních materiálů, které jsou přizpůsobeny samostudiu (Zlámalová, 2008, s. 71). Studijní opory pro distanční vzdělávání mají podobu distančních studijních textů, audiovizuálních opor (sem patří např. audio či videokazety, rozhlas, televize) a e-learningu (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s. 177). Zormanová (2017, s. 120) uvádí další podobu studijních opor, kterými mohou být: „audio či videonahrávky, programy v sítích, internet, intranet, speciální interaktivní CD“.

Jednotlivé typy studijních opor je vhodné kombinovat, aby byla zajištěna interaktivita, multimedialita a praktická aplikace získaných vědomostí či dovedností

a návyků. V současné době se hojně používá elektronický studijní text, protože jej lze jednoduše a levně distribuovat skrze sítě a zároveň je možné jej rychle opravit, doplnit či změnit. Díky elektronické formě je do tohoto textu možné přidat audio či video prvky, při kterých studující zapojí více smyslů a studium se stává kvalitnějším. Neméně efektivní je i použití hypertextu, kdy se při rozkliknutí odkazu otevře studujícímu okno s vysvětlením konkrétního pojmu atp. Do studijních opor se řadí i průvodce studiem, který obsahuje úvodní a organizační informace ke studiu a jeho průběhu včetně všech potřebných kontaktů na vzdělávací instituci. Další pomůckou je studijní návod, který má za úkol studujícího provázet (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s. 177; Zlámalová, 2008, s. 72–73, 76).

Zlámalová (2008, s. 72, 106–107) také uvádí, že kromě studijních opor mají studující zadány úkoly k vypracování, které jsou nazývány POT („práce opravovaná tutorem“). Jsou odevzdávány za účelem získání hodnocení ze strany tutora a jeho zpětné vazby k průběhu studia každého studujícího, a kromě toho pomáhají studium řídit. POT může mít podobu eseje, úvahy, rozboru, projektu atp.

Je potřeba neopomenout zásadní prvek a nástroj distančního vzdělávání, a tím je komunikace studujících se vzdělávací institucí a naopak. Ta probíhá především prostřednictvím tutora, jehož hlavní úlohou je individuální práce se skupinou maximálně dvaceti osob. Tutor podporuje studující při jejich studiu, konzultuje s nimi obsah vzdělávání, vede prezenční setkání (tutoriály). Taktéž opravuje zadané úkoly a poskytuje studujícím zpětnou vazbu k jejich pokrokům (Zlámalová, 2006, s. 14). Tutor je tedy poradcem a pomocníkem studujícího v distanční formě studia (Barták, 2008, s. 119).

Je třeba uvést, že díky didakticky zpracovanému učivu je úloha prezenčního pedagoga částečně přesunuta na studijní opory, a proto musí být navrženy tak, aby usměrňovaly učební proces studujícího (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s. 177).

5.3 E-learning jako nástroj distančního vzdělávání

Využití e-learningu v distančním vzdělávání je v současnosti velmi efektivní, a proto je vhodné věnovat tuto podkapitolu jeho charakteristice (Zlámalová, 2006, s. 9).

Úvodní kapitola této práce definuje e-learning jako elektronické učení. Dle Národního centra distančního vzdělávání je pojetí e-learningu následující: e-learning „představuje multimediální a didaktickou podporu vzdělávacího procesu, využívající informační a komunikační technologie pro dosažení vyšší kvality a efektivity vzdělávání“ a je využíván nejen v rámci distančního, ale i prezenčního vzdělávání (Zlámalová, 2008, s. 129). Díky e-learningu je učení přístupnější pro různé cílové skupiny a znevýhodněné jedince. Jeho flexibilita spočívá také ve využití nejen v osobní, ale i profesní oblasti (Veteška, 2016, s. 199).

E-learning může mít podobu přenosných disků (CD-ROM, DVD-ROM), případně elektronické učebnice (e-booku) nebo online kurzu atp. (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s. 177). Dále může jít o webové stránky včetně sociálních sítí, e-learningové portály, LMS (Learning Management System = „řídící systém online e-learningu“), MOOCs (Massive Open Online Courses = „korporátní online kurzy“), určité typy počítačových her, videopřednášky atp. (Palán, Langer, 2008, s. 152–153; Veteška, 2016, s. 207–208).

Co se týká formy, e-learning může probíhat buď online nebo offline. V případě online elektronického vzdělávání je využíván buď internet či intranet a výuka může mít podobu *synchronní*, což znamená, že studující musí být neustále připojen k síti a dochází k reálnému propojení v čase mezi ním a pedagogem či ostatními studujícími, nebo *asynchronní*, při které pro studujícího nevzniká nutnost trvalého připojení k síti. U offline formy není potřeba připojení k dalšímu počítači skrze síť, studující si studijní materiály stahuje na svůj počítač (Zlámalová, 2008, s. 130; Barták, 2008, s. 94).

E-learning je spojen s výhodami a nevýhodami. Výhodami mohou být ze strany studujících interaktivita (široké možnosti studijních materiálů), úspora času i finančních prostředků, flexibilita učení, okamžitý přístup k informacím a jejich rychlé vyhledávání, snadná komunikace se všemi zúčastněnými. Z hlediska vzdělávací instituce je výhodou finanční úspora, možnost zpracování a inovace studijních materiálů, snadná zpětná vazba, sledování komunikace a její archivace, kontrola studijní morálky studujících nebo zjišťování jejich úrovně získaných vědomostí a dovedností skrze online testy. Jako nevýhodu mohou studující vnímat

nedostatečnou digitální gramotnost, dále třeba v podobě neschopnosti samostatného učení či nedostatečné motivace nebo velkého množství informací, které musí zpracovat. Pro vzdělávací instituci představují nevýhodu „nedostatečné znalosti a dovednosti v práci s online technologiemi“, utlumení přirozené komunikace, možnost plagiátorství, náročnější příprava materiálů atp. (Barták, 2008, s. 95–96; Zounek, Juhaňák, Staudková et al., 2016, s. 237, 243).

V závěru je nutno podotknout, že prvky e-learningu se prolínají s principy programovaného učení, které byly rozebrány v předchozí kapitole. Dalo by se říci, že programované učení bylo jedním z pilířů e-learningu (Malach, J., 2005, s. 124).

5.4 Tvorba distančního studijního textu

Pro zpracování distančního studijního textu je nutné držet se několika zásad, které budou nyní rozebrány. Tato podkapitola bude společně s výše uvedenými principy programovaného učení využita jako podklad ke zpracování praktické části této práce.

Studijní text, který je určen pro distanční studium, má svá specifika. Před samotným zpracováním takového textu je nutné zaměřit se na určení několika zásadních vstupů, jimiž jsou: znalost cílové skupiny studujících a jejich vzdělanostní předpoklady (důležité k určení obtížnosti textu), vstupní vědomosti studujících, profil/kompetence absolventa, rozsah textu, požadavky na technické zpracování (včetně používaných piktogramů), rozsah zodpovědnosti za jazykovou správnost a termín pro odevzdání textu (Zlámalová, 2006, s. 21).

Zlámalová (2006, s. 24) taktéž popisuje zásadní požadavky na srozumitelnost textu, kterými jsou:

- krátké odstavce textu, kdy každý odstavec obsahuje jednu hlavní myšlenku,
- věty by měly být krátké (bez souvětí),
- používání českých výrazů v celém textu, pokud je to možné,
- přejatá slova nebo zkratky je nutno ihned vysvětlit,
- pamatovat na názornost (použití obrázků, vysvětlivek, poznámek atp.).

Distanční studijní text je odlišný od textů určených pro prezenční studenty, protože musí vyhovovat potřebám distančních studujících. Je charakteristický určitými rysy, přičemž jedním z nich je dávkování učiva, kdy je text členěn do určitých uzavřených

celků. Pro lepší orientaci v textu se užívají různé druhy symbolů. V úvodu každé kapitoly je důležité stanovit cíle studia. Součástí samotného vzdělávacího textu bývá shrnutí učiva, které pomáhá studujícímu uvědomit si hlavní myšlenky či pojmy. V průběhu studia je třeba studujícího aktivizovat, a proto bývají součástí textu otázky, cvičení či problémové situace, které mají studující sami nalézat a řešit a následně získají zpětnou vazbu. Zařazením vhodně zvolených otázek dochází k opakování hlavních myšlenek a technik, které jsou cílem studia. Na konci každé kapitoly by měly být tipy na doporučenou literaturu, která doplňuje učivo dané problematiky (Zormanová, 2017, s. 176, 186; Zlámalová, 2008, s. 72). Z tohoto shrnutí jednoznačně vyplývá, že principy programovaného učení se skutečně velmi prolínají s požadavky na distanční text už i z toho důvodu, že se v obou případech jedná o samořízené učení.

Protože není autor textu přítomen u učebního procesu studujícího, je potřeba, aby vedl studujícího k neustále aktivitě a motivaci. Text by měl vykazovat komunikativnost, a ta může být zajištěna již zmíněným proložením textu otázkami, cvičeními či drobnými pasážemi, které jsou průvodcem studia. Co se týká grafické stránky textu, je doporučeno používat hlavní a popisný sloupec. V hlavním sloupci by mělo být obsaženo učivo a popisný sloupec (20–30 % vnějšího okraje strany) by měl být určen k piktogramům, případně poznámkám studujícího. Nicméně použití popisného sloupce je v ČR předmětem diskuze. Pro shrnutí je vhodné uvést, že v každém kroku tvorby distančního studijního textu je třeba myslet na potřeby studujícího, vžít se do jeho situace a dostupných podmínek ke studiu (Zlámalová, 2006, s. 27, 29–30).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Celoživotní vzdělávání v rámci U3V na ČZU

První kapitola praktické části se zaměřuje na obecné informace o celoživotním vzdělávání na U3V, dále uvádí základní údaje o vzdělávacích programech realizovaných na České zemědělské univerzitě (ČZU).

Úvodní kapitola teoretické části této práce vymezuje univerzitu 3. věku jako součást celoživotního vzdělávání. Je zde také zmíněno, že v České republice nalezneme U3V na vysokých školách, které takto zprostředkovávají seniorům (tedy posluchačům U3V) velké množství vědomostí i poznatků z různých oborů. Vzdělávání seniorů u nás ještě před vznikem sítě U3V probíhalo prostřednictvím několika organizací, jmenovitě například díky Klubu aktivního stáří či Československému červenému kříži. V dnešní době jej kromě U3V poskytují také Kluby seniorů, Univerzity volného času apod. (Adamec, Kryštof, 2011, s. 8–9, 23).

Významnou roli ve vzdělávání seniorů prostřednictvím U3V zastává Asociace univerzit třetího věku ČR. Tato instituce byla založena v roce 1993 a mezi zakládajícími členy bylo několik českých vysokých škol včetně ČZU. V současnosti sdružuje veřejné vysoké školy, které mají zřízeny U3V. Asociace má na starost zabezpečení vzájemné informovanosti svých členů a mezinárodní komunikaci s evropskými organizacemi (AU3V, 2022a, online). Jejím dalším úkolem je garance poskytovaného vzdělávání na U3V (AU3V, 2022b, online).

Vzdělávání seniorů bylo na ČZU zahájeno v roce 1990 na tehdejší Agronomické fakultě, a to kurzem „Člověk, zemědělství a příroda“. O dva roky později začala svůj program nabízet také Lesnická fakulta a během několika let se připojily i další fakulty a instituty ČZU. Všechny nabízené programy vycházejí ze zaměření jednotlivých fakult a institutů. Odbornou náplň a organizaci zajišťují fakulty a instituty ČZU, o metodickou činnost a o vnitřní a vnější komunikaci se stará tzv. Koordinační centrum U3V (Hanusová, Nehodová, 2011, s. 30–31).

Od roku 2011 má Institut vzdělávání a poradenství (IVP) na starosti koordinaci činností Koordinačního centra U3V a také činností dalších fakult ČZU, které nabízejí vzdělávací programy v rámci U3V (Tomšíková, 2021, s. 94).

Následující tabulka obsahuje informace o aktuální realizaci vzdělávacích programů U3V na ČZU (pokud není uvedeno jinak, jsou programy čtyřsemestrové):

Tabulka č. 2: Realizace vzdělávacích programů U3V na ČZU

Fakulta/institut	Název vzdělávacího programu
Provozně ekonomická fakulta (PEF)	„Virtuální U3V – kombinace prezenční formy (společné videopřednášky) a samostudia přes internet“
Fakulta agrobiologie, přírodních a potravinových zdrojů (FAPPZ)	- „Zahrada v reakci na klimatickou změnu“ - „Tvoříme zahradu“
Fakulta lesnická a dřevařská (FLD)	„Stromy a lesy v měnícím se klimatu – hrozba nebo výzva? (dvousemestrový program)“
Fakulta tropického zemědělství (FTZ)	„Tropické zemědělství“
Technická fakulta (TF)	V současné době nerealizuje
Fakulta životního prostředí (FŽP)	V současné době nerealizuje
Institut vzdělávání a poradenství (IVP)	„Vzdělávání v každém věku“

Zdroj: zpracováno podle U3V ČZU (2022, online)

U3V na IVP

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že na Institutu vzdělávání a poradenství se od zimního semestru 2021 začal vyučovat program „Vzdělávání v každém věku“. V minulých letech byly realizovány následující programy (U3V IVP, online, 2022):

- „Vzdělávání – cesta k aktivnímu seniorskému věku“,
- „Rozvoj seniorských kompetencí“,
- „Vzděláváním ke kvalitě seniorského života“,
- „Člověk v současné společnosti“,
- „Život na přelomu tisíciletí“.

7 Návštěva U3V na ČZU

Tato kapitola se věnuje seznámení se s konkrétní podobou U3V na ČZU. Zjištěné údaje byly získány prostřednictvím mé účasti na výuce a rozhovoru s garantkou U3V na ČZU, který přibližuje podobu tohoto typu vzdělávání.

V programu „Vzdělávání v každém věku“, který zastřešuje IVP, se aktuálně vzdělává celkem 48 seniorů. Právě probíhá letní kurz (semestr), v rámci kterého budou probírána například tato témata: trénink paměti, domestikace, světová náboženství a sekty, putování australskou pouští – fauna a flóra, včelstvo a jeho složky atp. (interní zdroj ČZU, 2022).

7.1 Účast na výuce U3V

Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, zúčastnila jsem se ve dnech 10. a 17. února 2022 výuky v rámci aktuálního programu U3V „Vzdělávání v každém věku“, který zastřešuje IVP. Výuka probíhala v čase od 9:30 do 11:00 hodin v učebně na koleji F, která je součástí ČZU v Suchdole.

Dne 10. února se konala zahajovací hodina druhého kurzu aktuálního programu. Nechybělo úvodní slovo od paní Ing. Tomšíkové, která je zároveň garantkou U3V na ČZU. Přivítala posluchače a seznámila je s tématy, která je budou čekat v tomto kurzu. Po těchto úvodních informacích jsem měla možnost představit posluchačům distanční studijní text, který je součástí následující kapitoly této práce. Vysvětlila jsem posluchačům princip samostudia za pomoci tohoto studijního textu a současně jsem jim rozdala evaluační dotazník, který měl sloužit ke zpětné vazbě (dotazník měl být vybrán na další hodině). Poté paní Ing. Tomšíková pokračovala prezentací aktuálních informací především z oblasti ekonomiky. Dotkla se údajů o státním rozpočtu, důchodovém pojištění, inflace či seznámení se současnými členy vlády.

O týden později, tj. 17. února, proběhla druhá hodina kurzu. V úvodu proběhlo přivítání posluchačů paní Ing. Tomšíkovou, která mi dala prostor pro vybrání vyplněných dotazníků, které měli posluchači na tuto hodinu donést. Po sběru dotazníků byl uveden externí lektor, pan Ing. Jan Voldřich, který si připravil téma „Domácí vaření piva“. Seznámil nás se surovinami potřebnými k výrobě piva

a názorným postupem při výrobě. Na konci hodiny bylo možné ochutnat pivo, které pan lektor uvařil.

Na obou hodinách, kterých jsem se zúčastnila, panovala velice přátelská atmosféra. Bylo zřejmé, že jsou senioři vděční, že se mohou společně setkávat se svými vrstevníky a současně se vzdělávat.

7.2 Rozhovor s garantkou U3V na ČZU

Tato podkapitola obsahuje přepis rozhovoru s garantkou U3V na ČZU, paní Ing. Kateřinou Tomšíkovou. Strukturovaný rozhovor probíhal ústní formou v rámci konzultačních hodin v Koordinačním centru U3V a doplňuje výše uvedené informace o podobě vzdělávání seniorů prostřednictvím U3V.

1. Odkdy jste garantkou U3V na ČZU?

Od roku 2011.

2. Jaké zázemí má U3V na ČZU?

Máme vlastní Koordinační centrum U3V, které se nachází v Suchdole na koleji F. Je zde učebna, kancelář pro guaranty a lektory, sociální zařízení a malá kuchyňka.

3. Jak vypadá výuka v rámci U3V?

Výuka probíhá prostřednictvím dvouletých programů. Každý program je složen ze čtyř kurzů (semestrů) a jeden kurz se skládá z 12 setkání. Setkání trvá 1,5 hodiny a věnuje se předem určenému tématu. Témata jsou představena vždy při zahájení kurzu.

4. Jaká témata jsou na kurzech probírána?

Každý člen Asociace univerzit 3. věku má povinnost nabízet témata, která souvisí s akreditovanými obory příslušné fakulty. Institut vzdělávání a poradenství nabízí témata týkající se různých oblastí psychologie, pedagogiky, efektivního učení, zdravého životního stylu, sebepoznání. Dále jsou probírány ekonomické a sociální novinky, práva seniorů apod.

5. Jaké jsou podmínky pro přijetí ke studiu? Kolik účastníků přijímáte?

Do programů se mohou přihlašovat zájemci, kteří pobírají starobní důchod, tedy zpravidla senioři ve věku 60+. Každý zájemce musí vyplnit a doručit přihlášku ke studiu. Přijímáme maximálně 50 účastníků.

6. Jak je zakončeno studium v rámci U3V?

Každý účastník skládá na konci kurzu závěrečný test. Úspěšní absolventi programu získávají po dvouletém studiu osvědčení. Mohou se zúčastnit slavnostní promoce, která probíhá v aule ČZU.

7. Jak je studium U3V financováno?

ČZU je členem Asociace univerzit 3. věku, která svým členům na základě přísných kritérií zajišťuje příspěvek z MŠMT. O tento příspěvek se musí každoročně žádat. Asociace tyto žádosti kontroluje. V případě schválení tento příspěvek pokrývá náklady na realizaci U3V. Od účastníků našich programů nevybíráme žádný příspěvek. Na jiných univerzitách se ale příspěvek platí.

8. Jakým způsobem je U3V propagována?

Veškeré informace jsou uvedeny souhrnně na webu ČZU, konkrétnější informace pak na webu IVP. Tam jsou také umístěny prezentace lektorů ze setkání, která již proběhla. Kromě tohoto způsobu není zatím potřeba U3V propagovat. O naše programy je velký zájem, takže senioři většinou přivedou další zájemce.

9. Kdo vyučuje na U3V?

Vyučují u nás pedagogičtí pracovníci IVP a externí lektori. Spolupráce probíhá na dohodu o provedení práce. Někteří senioři se nám přihlašují opakovaně do nových programů, takže se snažíme jim zajistit nová témata, a proto stále hledáme nové lektory. Podmínkou je, že lektori musí mít vysokoškolské vzdělání.

8 Návrh digitální formy vzdělávání

Tato kapitola obsahuje návrh distančního studijního textu s názvem *Základy křesťanské víry: distanční studijní text*. Text byl vytvořen pro posluchače U3V na ČZU, konkrétně v programu IVP. Cílovou skupinou tedy byli senioři, kteří se chtějí vzdělávat, bez ohledu na to, zda jsou věřící či ne. Návrh distančního studijního textu byl vytvořen v digitální formě; posluchačům byl ve většině případech (až na výjimky) rozdán v tištěné formě, a to kvůli absenci PC a/nebo internetu či nedostatečné digitální gramotnosti posluchačů.

Distanční studijní text má celkem 19 stran včetně předního listu s názvem. Na druhé straně je obsah, potom následuje úvodní slovo a informace pro studující o tom, jak s textem pracovat. Na další samostatné straně je seznam použitých ikon. Po těchto úvodních stranách začíná návrh samotného studijního textu. Z vizuálního hlediska je členěn do hlavního a popisného sloupce, ve kterém jsou umístěny vybrané ikony, které studujícího provázejí při samostudiu. Původní* text byl pro větší čitelnost psán bezpatkovým písmem Arial (velikosti č. 12) a na několika místech má ze stejného důvodu mezi řádky větší mezery.

Návrh obsahuje kapitoly (celkem 3) a podkapitoly. V původním* textu začíná každá kapitola na nové straně (pro účely vložení do praktické části této práce je text uspořádán souvisle za sebou). Kapitola začíná vždy seznámením s cíli, kterých mají studující dosáhnout. Součástí kapitol i podkapitol jsou pak kratší výkladové texty členěné do odstavců, po kterých v několika případech následují kontrolní otázky k zodpovězení. Každá kapitola je zakončena seznamem použité literatury a zdrojů (v rámci této bakalářské práce jsou zařazeny v seznamu všech použitých zdrojů). Text je zakončen třetí kapitolou, po které následuje prázdný list určený pro poznámky studujících. Na další (předposlední) straně jsou umístěny odpovědi na otázky, které si studující mohou zkontrolovat po studiu jednotlivé kapitoly nebo kompletního textu. Poslední strana obsahuje závěrečné slovo.

Následující strana obsahuje distanční studijní text, který jsem vytvořila za účelem splnění cíle této bakalářské práce:

* Jedná se o kompletní distanční studijní text, který byl předložen posluchačům U3V.

Základy křesťanské víry: distanční studijní text

Slovo úvodem

Vážení studující,

dovolte mi, abych se představila. Jmenuji se Simona Tomiová a jsem studentkou třetího, a tudíž závěrečného ročníku oboru Poradenství v odborném vzdělávání na Institutu vzdělávání a poradenství při ČZU. V rukou držíte distanční studijní text, který jsem zpracovala za účelem splnění cíle definovaného v mé bakalářské práci s názvem *Návrh digitální formy vzdělávání pro vybranou cílovou skupinu*. Tato práce se zaměřuje na oblast vzdělávání dospělých, distanční způsob vzdělávání, praktická část je věnována zpracování návrhu distančního vzdělávacího textu, který byl vytvořen pro potřeby univerzity 3. věku na Institutu vzdělávání a poradenství.

Ráda bych vás, posluchače univerzity 3. věku, pozvala k samostudiu tohoto distančního studijního textu. Je určen všem vám, kteří se rádi vzděláváte.

Téma *Základy křesťanské víry* jsem si vybrala z toho důvodu, že se o toto téma zajímám, protože jsem sama křesťankou. Smyslem následujících řádků není nikoho z vás přesvědčit o mých názorech, postojích či víře, ale seznámit vás se základními aspekty křesťanské víry, které jsem pojala z hlediska protestantismu. Věřím, že pro vás budou zde uvedené informace obohacujícími a děkuji, že jste si vybrali k samostudiu právě tento text.

Jak pracovat s textem?

Tento studijní text byl zpracován podle zásad programovaného učení. Je členěn na kapitoly a podkapitoly, které na sebe plynule navazují a utvářejí tak souhrnný celek. Každá kapitola obsahuje jednotlivé odstavce výkladového textu včetně zajímavostí. Naleznete zde i doplňují kontrolní otázky, které vám pomohou zopakovat si danou látku a zpevnit již nabyté informace.

Jak tedy s textem pracovat? Vždy si, prosím, nejdříve přečtete výkladový text, a poté zapište odpověď na uvedenou otázku do vyznačeného místa. Na straně 18 najdete odpovědi na tyto otázky, které si budete průběžně zpracovávat. Odpovědi si můžete zkontrolovat buď po prostudování každé (pod)kapitoly nebo po studiu kompletního textu.

Na straně 17 máte k dispozici volný list, kam si můžete zapisovat případné poznámky. Celým studiem vás budou provázet ikony, které jsou umístěny ve svislých okrajích stránek.

Přeji vám příjemné a ničím nerušené studium.

Seznam použitých ikon

	STUDIJNÍ CÍLE
	PRŮVODCE STUDIEM
	ODPOVĚZTE NA OTÁZKU
	ZAJÍMAVOST
	LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE

Zdroj: <https://www.flaticon.com/>

1. Obecně o křesťanství

Po prostudování této kapitoly byste měli:

- definovat, z jakého směru se křesťanství rozvinulo,
- pojmenovat ústřední postavu křesťanství,
- vysvětlit trojjedinost Boha,
- objasnit slovo evangelium,
- popsat, proč Ježíš přišel na zem.

O křesťanství se dá říci, že je to monoteistické náboženství, a to znamená, že uznává existenci jednoho Boha. Vychází z židovství (judaismu) a vlastně je s ním úzce spojeno. Zkusme se podívat na to, v čem se liší.

Ústřední postavou křesťanské víry je Ježíš Kristus. Slovo Kristus pochází z řeckého *christos*, které bylo přeloženo z hebrejského *mašiah* (*mesiáš*) a česky bychom toto slovo přeložili jako *pomazaný*.

Pro vysvětlení je nutno uvést, že Židé neuznávají Ježíše Krista jako mesiáše. Nicméně křesťanství vychází z židovské historie a navazuje na ni. Vždyť i Ježíš byl Žid.

Mezinárodně uznávaný kazatel Derek Prince ve svojí publikaci uvádí toto:

„Základem křesťanského života je Ježíš Kristus. Nemůže jím být ani žádné vyznání, ani církev, ani žádná denominace, úkon nebo obřad. Je jím Ježíš Kristus sám a nikdo jiný základ položit nemůže.“

Jeho výrok tak vychází z tohoto biblického verše:

Nikdo totiž nemůže položit jiný základ než ten, který už je položen,
a to je Ježíš Kristus.

1. list Korintským 3,11

Věřícím v Ježíše a jeho následovníkům se říká křesťané. Ježíš je pro ně
....., což je překlad slova Kristus.

1.1. Poznání Boha

Co nebo kdo je Bůh? V Bibli je uvedeno, že Bůh je osoba, nikoliv jen nějaká síla. Má osobnost a je živou bytostí. V následujícím verši si ukážeme jednu z jeho charakteristik, a tou je, že je Bůh podle Bible stvořitel:

*Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.
Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůní byla tma.
Ale nad vodami vznášel se duch Boží.
I řekl Bůh: „Bud’ světlo!“ A bylo světlo.
Viděl, že světlo je dobré, a oddělil světlo od tmy.
Světlo nazval Bůh dnem a tmu nazval nocí. Byl večer a bylo jitro,
den první.*

Genesis 1,1-5

Boží „trojice“? Jak jste se již dozvěděli z předchozích řádků, podle Bible je Bůh osoba a zároveň je trojjediný. Je zde několikrát popisován jako Otec, Duch Svatý a v Novém zákoně se objevuje jako Syn (synem je myšlen Ježíš).

Jak se projevuje trojjedinost Boha?

Bůh je, a zároveň

Proč Bůh?

Někdo si může klást otázku: Proč člověk potřebuje Boha a spásu (záchranu)? Pojďme se podívat na to, co o tom říká Bible. Možná znáte příběh o tom, co se stalo v Edenu. Bible celou záležitost objasňuje tak, že Bůh dal člověku vše, co potřeboval k dokonalému životu. Ale člověk chtěl být vševědoucí a rozhodl se uvěřit hadovi (který prezentuje v Bibli satana) v tom, že existuje něco lepšího, co mu Bůh odpírá. Okusil ovoce* ze stromu poznání dobrého a zlého, z toho jediného, ze kterého neměl jíst. Tím porušil ustanovení, které dostal – konkrétně toto: *Ze stromu poznání dobrého a zlého však nejez. V den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti (Genesis 2,17).*

A toto rozhodnutí popisuje Bible jako pád člověka. Tímto skutkem se člověk oddělil od Boha; je možné říci, že zhřešil. V následujícím verši se podívejte na následek hříchu podle biblického výkladu:

Mzdou hříchu je smrt, ale darem Boží milosti je život věčný v Kristu Ježíši, našem Pánu.

Římanům 6,23

Člověk byl vyhnán z Edenu a jeho potomstvo, lidé, si nesou tento hřích až dodnes. Podle Bible byl člověk stvořen k Božimu obrazu a ke společenství s Bohem. Pokud byl tento vztah porušen, je možné jej zase obnovit? V další podkapitole se dozvíte, jaké řešení Bůh přinesl.

**Pozn.: Věděli jste, že v Bibli se opravdu píše o ovoci, nikoliv konkrétně o jablku? Můžeme se tedy jen domnívat, o jaké ovoce šlo.*

1.2. Evangelium

Už jste někdy toto slovo slyšeli? Slovo evangelium pochází z řeckého *euangelion* a do češtiny se překládá jako *dobrá zpráva*. Vyjadřuje dobrou zprávu o tom, že Bůh miluje každého člověka a nabízí mu život v plnosti tak, jak to původně zamýšlel, a dále věčný život a obnovení vztahu s ním. Proto poslal na zem svého syna Ježíše, který se stal ztělesněním Boha zde na zemi.

Součástí Bible jsou knihy, které popisují život, smrt a vzkříšení Ježíše Krista:

Evangelium podle Matouše
Evangelium podle Marka
Evangelium podle Lukáše
Evangelium podle Jana

Evangelium znamená

Už víte, že Bůh přišel na zem v podobě Ježíše Krista. Během svého působení zde na zemi kázal evangelium, mluvil o Božím království, činil zázraky, uzdravoval nemocné...

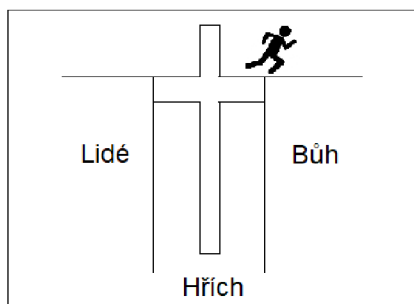
Je zajímavé, že nikdy v ničem nezhřešil. A proto, jako jediný, mohl odčinit hřích, který na lidech visí až dodnes. Stal se obětí místo lidí a nechal se ukřižovat. Bůh tento skutek zamýšlel již dávno předtím, než se Ježíš narodil. Píše se o tom v celé Bibli, mnoho proctví obsahuje odkaz na Ježíše a jeho oběť, kterou měl vykonat.

Díky svojí oběti Ježíš obnovil cestu k Bohu. Toto tvrzení lze podložit i veršem z Bible, kde on sám o sobě říká:

Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci
než skrze mne.

Jan 14,6

Z níže uvedeného schématu si všimněte, jak některé křesťanské texty znázorňují to, co pro lidstvo Ježíš udělal, a díky čemu mohou mít lidé opět přístup k Bohu. Kdyby nebylo kříže, byla by mezi lidmi a Bohem „propast“.

Zdroj: autorka, zpracováno podle CityLife Church Inc

Pamatujete si ještě tvrzení z předchozího verše? Ježíš o sobě říká, že je:

....., i

Ježíš sice zemřel za hříchy lidstva, ale třetího dne vstal z mrtvých, byl vzkříšen. Několik dnů poté se ještě zjevoval svým učedníkům, než byl vzat do nebe. Ježíš před svým nanebevstoupením řekl, že znovu přijde na zem pro všechny věrné.

Bible se o tom zmiňuje na hodně místech, podívejme se na jeden z veršů:

A odejdu-li, abych vám připravil místo, opět přijdu a vezmu vás k sobě, abyste i vy byli, kde jsem já.

Jan 14,3

Shrneme-li si výše uvedené, Ježíš na sebe vzal hřích všech lidí (i těch, kteří se v tu dobu ještě nenarodili), aby mohly být hříchy odpuštěny všem, kteří uvěří. Toto tvrzení dokládá i tento verš:

Nyní však je zjevena Boží spravedlnost bez zákona, dosvědčovaná zákonem i proroky, Boží spravedlnost skrze víru v Ježíše Krista pro všechny, kdo věří. Není totiž rozdílu: všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy; jsou ospravedlňováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši.

Římanům 3,21-24

V následující podkapitole se podíváme na to, jak se z člověka může stát křesťan.

1.3. Jak se člověk může stát křesťanem?

Křesťanem se člověk nestane tak, že se narodí do rodiny věřících. Víra se totiž nedá přenášet. Je to velice osobní záležitost. Můžeme říct, že to je věc mezi každým jedním člověkem a Bohem. Někteří lidé k tomu došli postupem času; někdo slyšel evangelium a ve svém způsobu vnímání se mu stalo, že „ihned“ uvěřil tomu, že to je pravda.

Pokud se člověk rozhodne, že by chtěl vstoupit do vztahu s Bohem, pokud sám za sebe uvěří a dojde k tomu, že Bible je Boží slovo a je pravda, co se tam píše, může se jednoduše modlit a očekávat na Boží odpověď.

Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen. Srdcem věříme k spravedlnosti a ústy vyznáváme k spasení.

Římanům 10,9-13

„Podmínkou“ ke spasení (záchraně) je podle Bible víra a vyznání toho, že člověk touží po tom, aby pánem jeho života byl Ježíš. Tak může dojít k obnovení vztahu s Bohem, a to na základě víry. Poslední verš ilustruje to, co jsme probírali výše:

A to je to svědectví: Bůh nám dal věčný život, a ten život je v jeho Synu. Kdo má Syna, má život; kdo nemá Syna Božího, nemá život. Toto píšu vám, kteří věříte ve jméno Syna Božího, abyste věděli, že máte věčný život.

1. list Janův 5,11-13

Pro to, aby byl člověk podle Bible spasen, je nutná v Ježíše Krista.

Toto rozhodnutí musí svými ústy.

2. Ze života křesťana

Po prostudování této kapitoly byste měli:

- definovat, co je křest a proč je potřeba jej podstoupit,
- vyjádřit vlastními slovy, co je modlitba a popsat, proč je pro život křesťana důležitá,
- definovat večeři Páně,
- vysvětlit, co znamená název Bible,
- popsat, z čeho se Bible skládá.

V této kapitole se seznámíme s tím, jak by mohl nebo měl vypadat život křesťanů podle Bible. Je o tom napsáno mnoho, zkusíme si společně prostudovat ta nejzásadnější fakta.

Mnoho lidí si možná může myslet, že je Bible pouze souborem příkazů a zákazů. To nelze takto jednoznačně říci. Je potřeba ji studovat a nacházet v každém výroku hlubší smysl a nevytrhávat z kontextu jednotlivé verše. Zaměříme se na to, jak Bible mluví o ustanoveních o křtu a večeři Páně. Dále se budeme zabývat modlitbou a významem Bible.

2.1. Křest

Pokud se člověk rozhodne stát se křesťanem, měl by se nechat pokřtít.

Byli jsme tedy křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom – jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slavnou mocí svého Otce – i my vstoupili na cestu nového života.

Římanům 6,4

Křest je obrazné vyjádření toho, že člověk uvěřil v Ježíše Krista, chce „umřít“ starému způsobu života a „narodit se“ do nového života (dle Bible: „znovuzrodit se“). Vhodné přirovnání použil již zmiňovaný D. Prince (1970), který napsal:

„Křest může být přirovnán k otevření a zavření dveří – člověk při křtu prochází dveřmi, které mu jsou tímto křtem otevřeny, z oblasti staré a známé do něčeho nového a neznámého. Potom se dveře za ním zavřou a uzavře se každá cesta zpět do starých způsobů a starého života“.

D. Prince v téže publikaci (1970) uvádí, že by křest měl být proveden ponořením celého těla do vody a vysvětluje to tím, že řecké sloveso *baptizó* znamená *namočit* nebo *ponořit*. Ale nikde v Bibli není jednoznačně uvedeno, jak by křest měl vypadat. Důležité je, jak člověk ke křtu přistupuje. Je to vyznání víry, a proto by se měl nechat pokřtít člověk, který se pro to sám rozhodl a takové vyznání učiní.

Pokud se člověk stane křesťanem (nemusí/měl by) se nechat pokřtít.

2.2. Večeře Páně

Prostřednictvím večeře Páně si křesťané připomínají smrt a vzkříšení Ježíše Krista. Je to opět symbolické vyjádření, které využívá chléb (reprezentuje Ježíšovo tělo) a víno (reprezentuje jeho krev), k památce jeho oběti.

Podívejte se, co řekl během večeře Ježíš učedníkům, než byl zatčen:

Když jedli, vzal Ježíš chléb, požehnal, lámal a dával učedníkům se slovy: „Vezměte, jezte, toto jest mé tělo.“

Pak vzal kalich, vzdal díky a podal jim ho se slovy: „Pijte z něho všichni. Neboť toto jest má krev, která zpečetuje smlouvu a prolévá se za mnohé na odpuštění hříchů.“

Matouš 26,26-28

Večeři Páně si křesťané připomínají a vzkříšení Ježíše Krista.

Při této příležitosti symbolicky přijímají a

2.3. Modlitba

Dostáváme se k další důležité součásti života křesťanů, a tou je modlitba.

Modlitba by se dala nazvat jako rozhovor s Bohem, prostředek pro komunikaci s ním a udržování vztahu s ním. Protože křesťanství je o vztahu. Bible vybízí křesťany k tomu, aby se modlili různými způsoby. A zároveň modlitba je pro všechny lidi, všichni se mohou na Boha obrátit. Modlili jste se někdy?

Nikde není stanoveno, jak dlouho a jakým způsobem se modlit. Není potřeba, aby člověk odříkal několikrát konkrétní modlitbu. Každý má svobodnou vůli a může se rozhodnout, jakým způsobem a jak dlouho se bude modlit.

Modlitba (je/není) důležitým nástrojem pro duchovní růst a udržování vztahu s Bohem.

Znáte nejznámější biblickou modlitbu, kterou pronesl Ježíš Kristus, když svým učedníkům říkal, jak se mají modlit? Pojďme se na ni společně podívat. Říká se jí také *modlitba Páně*, nebo ji můžete znát jako *otčenáš*:

Vy se modlete takto:

*Otče náš, jenž jsi v nebesích, buď posvěceno tvé jméno.
Přijď tvé království. Staň se tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi.
Náš denní chléb dej nám dnes.
A odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám.
A nevydej nás v pokušení, ale vysvobod' nás od zlého.
Neboť tvé jest království i moc i sláva na věky. Amen.*

Matouš 6,9-13

Pozn.: tuto modlitbu znáte možná v jiné verzi; je to dáno tím, že existuje více překladů do češtiny. Toto je Český ekumenický překlad.

2.4. Bible

Bible je ústřední knihou křesťanství. Je to Boží slovo a také se jí říká *Knihy knih*. Slovo Bible je odvozeno od řeckého *biblios*, což znamená *knihy*. Když se člověk stane křesťanem, snaží se o duchovní růst. Podobně, jako se musí člověk učit a cvičit v různých oblastech života, je potřeba také cvičit duchovní disciplínu, a k tomu pomáhá pravidelná četba Bible.

Slovo Bible znamená česky

Už jste někdy Bibli četli? Věděli jste, že je složena celkem ze 66 knih? Je rozdělena na Starý zákon (39 knih) a Nový zákon (27 knih). Je zajímavé, že ji sepsalo asi 40 pisatelů pod vedením Ducha Božího, který je k sepsání inspiroval. Ještě zajímavější je, že tito lidé ji psali v rozpětí asi 1600 let a pocházeli z různých prostředí a vrstev společnosti, psali dokonce v jiných jazycích. A přesto je jednotná, většina proroctví zde uvedená se již naplnila.

Nález Kumránských svitků

V roce 1947 byly nalezeny staré svitky, které byly uloženy v hliněných nádobách. Byly sepisovány v období cca mezi 2. století př. n. l. a 70. lety 1. století našeho letopočtu. Jsou na nich zaznamenány téměř všechny biblické knihy Starého zákona.

Celá Bible se dělí na dvě části: a

V Bibli je celkem knih.

V Bibli si můžete přečíst především o stvoření, pádu a vykoupení. *Starý zákon* byl sepsán v období asi od roku 1500 před Kristem do roku 400 před Kristem. Nalezneme zde příběhy o stvoření světa a lidí, o prvních smlouvách, které Bůh s člověkem uzavřel, a proto jej také nazýváme *starou smlouvou*.

Nový zákon byl sepisován cca od roku 52 po Kristu do roku 97 po Kristu. Říkáme mu také *nová smlouva*, protože původní smlouva byla zrušena a nahrazena touto, která platí pro dnešní dobu.

Bible byla sepsána v hebrejštině, aramejštině a řečtině. A jaké existují překlady do češtiny? Je jich více, ale mezi ty neznámější patří tyto:

- Bible kralická (BK) – kompletně vydána poprvé v roce 1613,
- Český ekumenický překlad (ČEP) – od r. 1979, v dalších letech upravován,
- Bible – překlad 21. století (B21) – od r. 2009,
- Český studijní překlad (ČSP) – od r. 2009, obsahuje studijní poznámky,
- Jeruzalémská bible – od r. 2009.

Jak hledat v Bibli?

Jak už bylo řečeno v předchozím textu, Bible obsahuje jednotlivé knihy, které se dále člení na kapitoly a verše. Verš je označen číslem v podobě horního indexu vždy před začátkem slova.

Původně nebyla takto číslována, ale pro lepší orientaci v textu se před každou větou, spíše řečeno malý úsek, přidalo číslo, které označuje verš. Podle toho si snadno vyhledáte konkrétní verš, který hledáte. Pojďme se společně podívat na konkrétní příklad:

³³Bůh není Bohem zmatku, nýbrž Bohem pokoje.

1. list Korintským 14,33

Všimli jste si způsobu zápisu? *1. list Korintským* je název knihy. *Číslo 14* je číslem kapitoly a *číslo 33* označuje konkrétní verš. Běžně jsou názvy knih uváděny ve zkrácené formě, takže se může stát, že zápis bude vypadat třeba takto: 1. Kor 14,33. Při pravidelné četbě Bible si čtenář osvojí názvy všech knih, a pokud někde uvidí její zkratku, hned bude vědět, co znamená.

Každá *knih*a Bible obsahuje jednotlivé

které se dělí na očíslované

Abraham Lincoln řekl o Bibli toto:

„Věřím, že Bible je tím nejlepším darem, který kdy Bůh lidem dal. Veškeré dobro od Spasitele světa je k nám komunikováno skrze tuto knihu.“

3. Církev

V poslední kapitole tohoto studijního textu se podíváme společně na charakteristiku a význam církve.

Po prostudování této kapitoly byste měli:

- definovat, co je církev,
- popsat, co je denominace.

Co je tedy církev? Toto slovo může být chápáno hanlivě. Zkusme se podívat na to, co nám k tomu říká Bible. První zmínku o církvi můžete najít v knize Skutky apoštolů. Zde se píše o tom, jak křesťané trávili společně čas a modlili se. Jeden z veršů o nich píše, že:

Chválili Boha a byli všemu lidu milí. A Pán denně přidával k jejich společenství ty, které povolával ke spáse.

Skutky apoštolů 2,47

Můžeme tedy říci, že církev je *společenství křesťanů*, kteří sdílejí víru v Ježíše Krista. Neměla by tedy být chápána jako nějaká budova nebo organizace. Věřící se scházejí v rámci místních společenství/sborů (ty se také obvykle označují jako církev).

Křesťanským společenstvím, které mají odlišný pohled na výklad Bible, se říká *denominace*. Proto existuje množství různých „církví“, i když z biblického pohledu je církev jen jedna, jak jsme si uváděli výše.

Pro příklad si uvedeme tři nejznámější denominace:

- Římskokatolická církev
- Protestantská církev
- Pravoslavná církev

V rámci těchto „základních“ denominací existují ještě další společenství, která se mezi sebou mohou lišit podobou bohoslužeb atp. Například v rámci protestantismu existují baptisté, metodisté, apoštolská církev atp.

..... je společenství lidí, kteří věří v Ježíše Krista.

Křesťanským společenstvím s odlišným výkladem Bible se říká

Možná zbývá otázka: Jak vybrat to správné křesťanské společenství?

- vyučování zde uskutečňované nesmí být v rozporu s Biblií (proto je potřeba znát biblické pravdy),
- je potřeba dávat pozor na to, pokud někde říkají, že jejich „církve je ta pravá“,
- člověk by tam měl nalézt podporu, povzbuzení, lásku...
- nesprávná volba nastane v případě, kdy konkrétní společenství bude požadovat splnění konkrétních skutků nebo zde budou tvrdit, že spása je možná jedině díky nim,
- žádné společenství nesmí požadovat finanční obnos/podporu, a v případě, že chce někdo přispět, musí to být jeho dobrovolné rozhodnutí.

Tato kapitola je poslední kapitolou tohoto distančního studijního textu. Těší mě, že jste došli až sem. Na následující stránce jste si mohli zapisovat případné poznámky po ní následuje stránka, kde si můžete zkontrolovat všechny svoje odpovědi, pokud jste tak již nečinili v průběhu vašeho samostudia.

Odpovědi na otázky

V této části si můžete zkontrolovat odpovědi na otázky, které jste zpracovávali.

1. Obecně o křesťanství **str. x**

Mesiáš/Pomazaný

1.1. Poznání Boha **str. x**

Otec, Duch svatý, Syn (v libovolném pořadí)

1.2. Evangelium **str. x**

- Dobrá zpráva
- Cesta, pravda i život (v libovolném pořadí)

1.3. Jak se člověk může stát křesťanem? **str. x**

- Víra
- Vyznat

2.1. Křest **str. x**

Měl by

2.2. Večeře Páně **str. x**

- Smrt
- Chléb a víno (v libovolném pořadí)

2.3. Modlitba **str. x**

Je

2.4. Bible **str. x**

- Kniha
- Starý zákon a Nový zákon (případně Starou smlouvu a Novou smlouvu; v obou případech lze i v opačném pořadí)
- 66
- Kapitoly
- Verše

3. Církev **str. x**

- církev
- denominace

Slovo závěrem

Vážení studující,

gratuluji vám k absolvování samostudia prostřednictvím distančního studijního textu na téma Základy křesťanské víry. Mým přáním bylo, abyste jeho studiem získali nové nebo si zopakovali vám již známé informace.

Uvědomuji si, že křesťanství je v České republice stále kontroverzním tématem. Sama to vnímám jak ve svém současném životě, tak i z hlediska dob dřívějších – abyste rozuměli, až teprve v dospělosti jsem se obrátila a stala se ze mě křesťanka, do té doby jsem byla odpůrcem křesťanství a všeho, co s ním bylo spojené. I proto jsem se tento text snažila psát objektivně, i když z mého pohledu nedokážu dost dobře posoudit, do jaké míry se mi to podařilo.

Upřímně mě těší, že jste se rozhodli studovat na univerzitě 3. věku. Přeji vám mnoho úspěchů nejen v dalším studiu, ale i v osobním životě.

S úctou

Simona Tomiová

9 Dotazníkové šetření

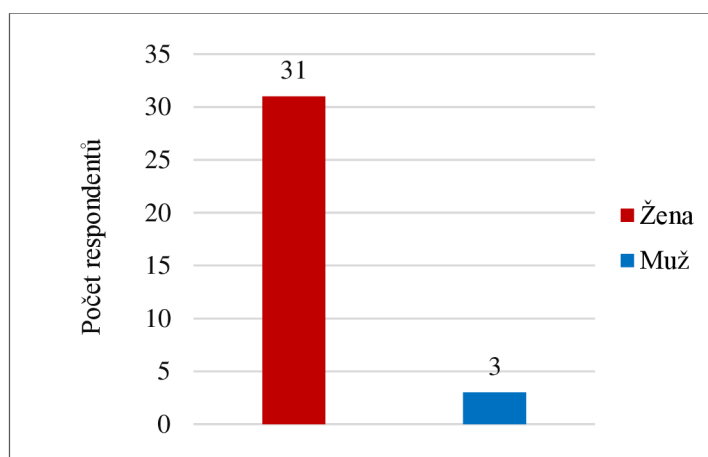
Evaluační distančního studijního textu byla provedena prostřednictvím pilotáže. Byla použita metoda písemného dotazování – dotazníkového šetření. Cílem pilotáže bylo zjistit, jak byli respondenti (posluchači U3V na IVP) spokojeni s předloženým distančním studijním textem. K pilotáži byl použit dotazník, který byl distribuován částečně v tištěné a částečně elektronické podobě. Distribuce distančního studijního textu společně s dotazníkem byla provedena na zahajovací hodině 2. kurzu programu „Vzdělávání v každém věku“, která probíhala 10. 2. 2022 v učebně U3V v Suchdole. Sběr dotazníků proběhl o týden později na druhé hodině, tj. 17. 2. 2022.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 34 respondentů, kteří byli přítomni na úvodní hodině. Části z nich byl distanční text s dotazníkem zaslán prostřednictvím e-mailu. Jednalo se o posluchače, kteří neměli problém s elektronickou verzí textu i dotazníku. Dotazník se skládá ze 13 otázek a obsahuje uzavřené i otevřené otázky. Vyhodnocení je vyjádřeno v následující podkapitole, a to pomocí grafů a uvedením odpovědí na otevřené otázky.

9.1 Výsledky dotazníkového šetření

1. Jste:

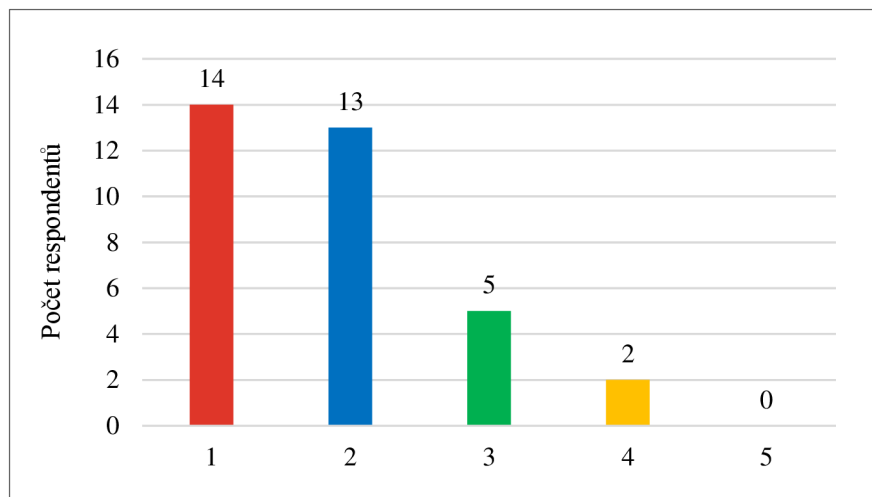
Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 34 respondentů, z toho 31 žen a 3 muži.

2. **Jak se vám líbilo téma distančního studijního textu?** (zakroužkujte jednu možnost, kterou označujete jako ve škole: 1 = výborně až 5 = nedostatečně)

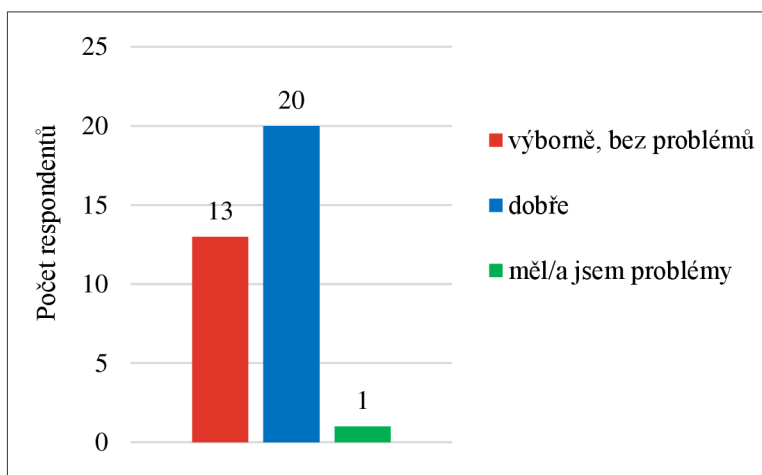
Graf č. 2: Hodnocení textu z hlediska volby tématu

Z grafu vyplývá, že největší počet respondentů ohodnotil text známkou 1, téměř vyrovnaně se umístilo hodnocení známkou 2. Nižší výskyt byl zaznamenán u hodnocení známkami 3 a 4. Známkou 5 neohodnotil text žádný z respondentů.

3. **Jak se vám s textem pracovalo?** (zaškrtněte jednu z možností)

Graf č. 3: Práce s textem

Více než polovina respondentů uvedla, že se jim s předloženým textem pracovalo „dobře“. Na druhé pozici se umístila odpověď „výborně, bez problémů“. V jednom případě respondentka uvedla, že „měla problémy“ při práci s textem.

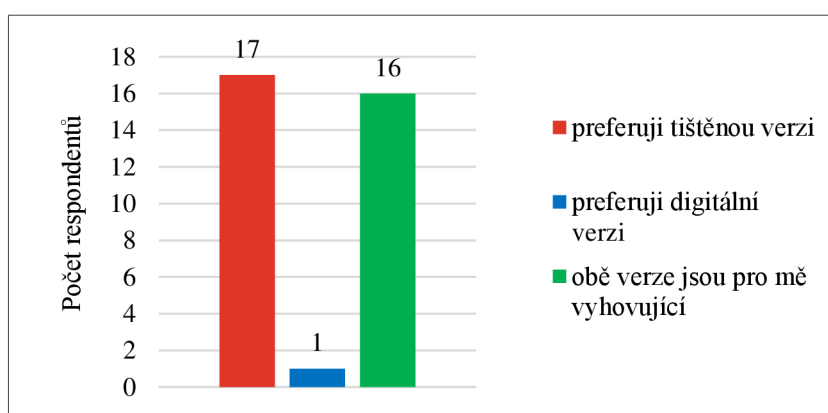
4. Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a, že jste měl/a při práci s textem problémy, můžete uvést, jaké problémy to byly?

Tato otázka souvisela s tou předchozí. Respondentka uvedla tento důvod, kvůli kterému měla problém při práci s textem:

- slabá znalost historie náboženství + Bible.

5. Jak by pro Vás byla přijatelná digitální verze textu (na počítači)?
(zaškrtněte jednu z možností)

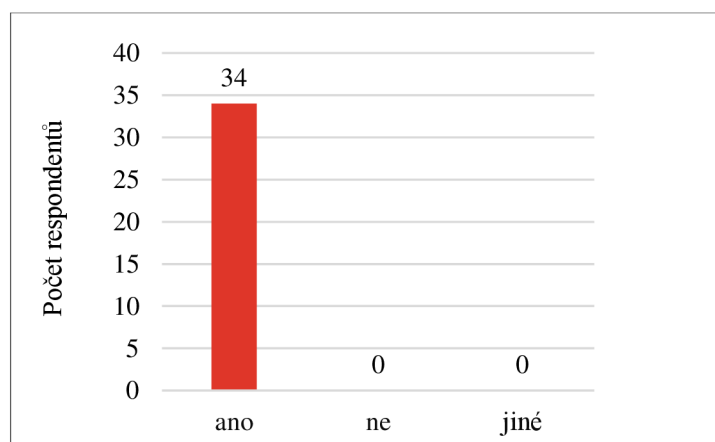
Graf č. 4: Tištěná nebo digitální verze textu

Respondentů, kteří preferují tištěnou verzi textu, bylo 17. Zbytek respondentů až na jeden případ uvedl preferenci digitální verze. Jeden respondent preferuje digitální verzi.

6. Byl podle Vás text napsán srozumitelně?

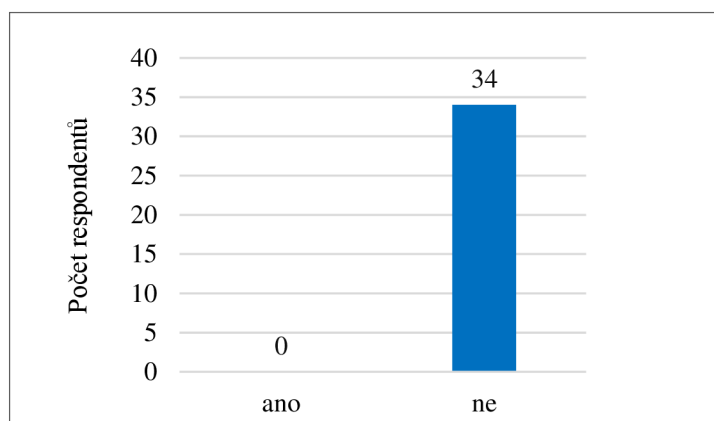
Graf č. 5: Srozumitelnost textu

U této otázky bylo možno odpovědět buď „ano“, „ne“ nebo „jiné“, kde byla možnost konkretizace odpovědi. Všichni respondenti však uvedli, že byl text napsán srozumitelně.

7. Chybělo Vám něco v textu?

Graf č. 6: Chybělo respondentům něco v textu?

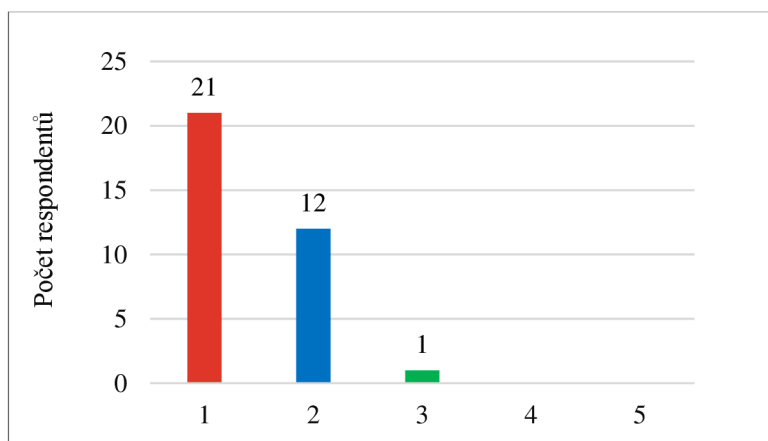
Na tuto otázku všichni respondenti odpověděli, že jim v textu nic nechybělo.

8. Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a, že ano, můžete uvést, co jste postrádal/a?

Odpovědi na předchozí otázku vyloučily možnost vypsát doplňující text u této otázky, tudíž zůstala bez odpovědí.

9. Jak hodnotíte grafickou stránku textu? (zakroužkujte jednu možnost, kterou označujete jako ve škole: 1 = výborně až 5 = nedostatečně)

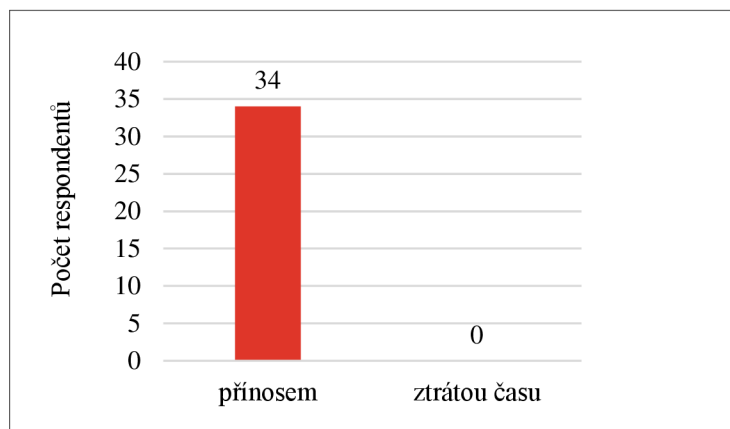
Graf č. 7: Hodnocení textu z grafického hlediska

Grafickou stránku hodnotili respondenti v 19 případech známkou 1. 12 respondentů ohodnotilo text známkou 2 a jeden respondent známkou 3.

10. Tento text byl pro Vás: (zaškrtněte jednu možnost)

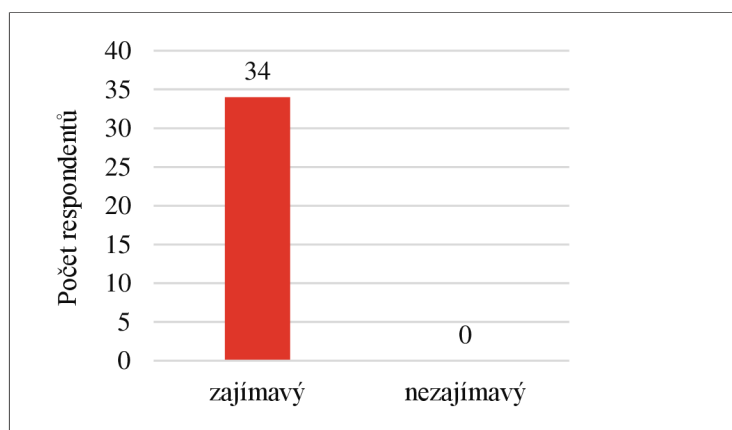
Graf č. 8: Hodnocení textu z hlediska přínosu

Dle dotazníkového šetření byl pro všechny respondenty studijní text přínosem. Nikdo z respondentů nevedl, že by pro ně byl text ztrátou času.

11. Text hodnotíte celkově jako: (zaškrtněte jednu možnost)

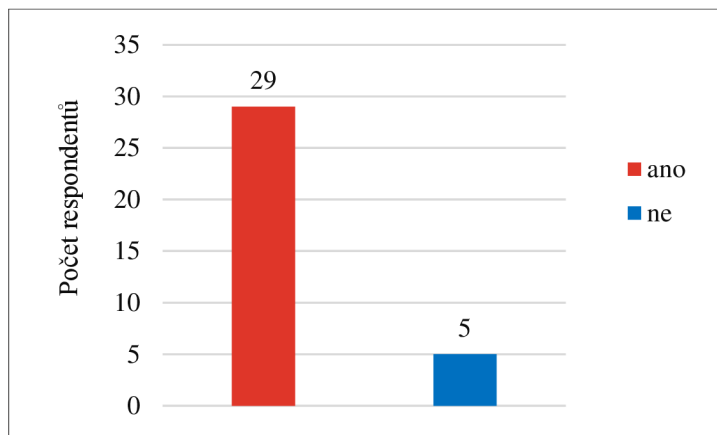
Graf č. 9: Hodnocení textu z hlediska zajímavosti

Z grafu vyplývá, že všichni respondenti ohodnotili studijní text jako zajímavý.

12. Mohl by pro Vás Institut vzdělávání a poradenství, potažmo Česká zemědělská univerzita připravit další takovéto distanční studijní texty?

Graf č. 10: Možnost zpracování dalších studijních textů

V tomto případě se 29 respondentů shodlo, že přivítali další takovéto studijní texty. Poměrně malá část, tj. 5 respondentů, nemá o tuto možnost zájem.

13. Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a, že ano, můžete uvést, jaká témata by Vás zajímala?

Tato otázka se vztahovala k otázce č. 12. Někteří respondenti, kteří odpověděli v předchozí otázce kladně, na tuto otázku neodpovídali. Níže je uveden výčet odpovědí těch, kteří uvedli konkrétní témata, u kterých by bylo možné zpracovat distanční studijní text.

- Genealogie – zpracování rodokmenů;
- Bible – Starý zákon, Nový zákon = historie křesťanství;
- Umění, dějiny;
- Právní a finanční poradenství;
- Cokoliv z historie;
- Zdraví, historie;
- Psychologie;
- Finanční poradenství, ekologie.
- Jestli jsou v naší republice „sekty“ a jaké?
- Jsem vděčna za jakékoliv téma, které mi rozšíří obzor.
- Nemám výhrady k tomu, že by byla témata, která mě neoslovila. Ráda se zúčastním všeho, co bude nabídnuto. Díky!

Prostor pro vlastní vyjádření:

Součástí dotazníku byl také prostor pro vlastní vyjádření, kam mohli respondenti uvést vlastní názory či připomínky. Jejich souhrn je uveden zde:

- Vyhovuje mi stávající způsob vzdělávání, který praktikuje IVP.
- Díky za zvolené téma. Je velkou ostudou, že naše generace má tak velké neznalosti.
- Za mě bych vyškrtla „balastní“ slova.
- Dala jsem to k prostudování vnoučatům studujícím.
- Pro toho, kdo nečetl Bibli – příliš stručné – některé citáty znám z hodin náboženství.
- Potěšilo mne, že se zase vracím k náboženství.
- Text o křesťanství je srozumitelně napsaný. Já sama jsem byla vedena od mládí ke křesťanské víře.
- Církev nezbohatla na dobrovolných darech.
- Dobře udělaný text. Domnívám se ale, že většina z nás i nevěřících základní povědomí v rozsahu textu už má. Text je možné doporučit i pro 2. stupeň základní školy případně pro střední školy. U otázky 10 a 11 bych přivítal širší škálu.

9.2 Interpretace a závěry dotazníkového šetření

Evaluace distančního studijního textu byla provedena pomocí dotazníkového šetření, jehož výsledky byly v předchozí podkapitole znázorněny prostřednictvím grafů a výčtu odpovědí. Cílem dotazníkového šetření bylo zjištění spokojenosti s předloženým distančním studijním textem, který měli posluchači U3V na IVP k dispozici. Studijní text s dotazníkem obdrželo buď v tištěné nebo elektronické verzi celkem 34 posluchačů. Následně se podařilo vybrat stejný počet dotazníků, takže návratnost dosáhla 100 %.

Dotazníkové šetření splnilo účel – odpovědi získané jeho prostřednictvím slouží jako zpětná vazba pro mě, a zčásti rovněž i pro garantku U3V na ČZU, případně vedení IVP. Jedná se zejména o odpovědi na otázky č. 12 a 13, které mohou být podnětem pro vznik distančních studijních textů pro posluchače U3V na IVP.

Výsledky pilotáže považuji za pozitivní. Z velké části respondentů byl studijní text v mnoha ohledech/kategoriích hodnocen kladně. Díky zpětné vazbě od jednoho respondenta bych se příště – pokud k tomu bude příležitost – měla zaměřit na vhodnější sestavování otázek a odpovědí v dotazníku (otázky č. 10 a 11).

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma *Návrh digitální formy vzdělávání pro vybranou cílovou skupinu* se zabývala tvorbou návrhu distančního studijního textu. Teoretická část se v úvodu věnovala vymezení základních pojmů. Dále zde byla na základě analýzy odborné literatury rozebrána problematika vzdělávání dospělých, programovaného učení, distančního vzdělávání a tvorby distančního studijního textu.

Úvodní kapitola praktické části se věnovala základním informacím o univerzitě 3. věku na ČZU. Další kapitola obsahuje informace o účasti na výuce univerzity 3. věku a rozhovor s její garantkou. Stěžejní částí praktické části byla tvorba návrhu distančního studijního textu, který se zaměřil na základy křesťanské víry. V rámci pilotáže jsem tento studijní text včetně dotazníku předložila posluchačům univerzity 3. věku. Ti jsou zařazeni do vzdělávacího programu, který zastřešuje Institut vzdělávání a poradenství. Text včetně dotazníku jim byl předán v tištěné a částečně elektronické podobě na úvodní hodině nového kurzu programu.

Očekávaným přínosem bakalářské práce bylo seznámení posluchačů se zpracovaným tématem. Další přínos spatřuji ve zpětné vazbě, kterou jsem získala prostřednictvím dotazníkového šetření. Zpětná vazba sloužila také pro garantku univerzity 3. věku, případně pro vedení Institutu vzdělávání a poradenství, protože z dotazníkového šetření vyplynuly tipy na témata, která by mohla být zpracována formou distančních studijních textů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

ADAMEC, Petr, ed. a KRYŠTOF, David, ed. *Univerzity třetího věku na vysokých školách*. Vyd. 1. Brno: Asociace univerzit třetího věku České republiky, 2011. 135 s. ISBN 978-80-210-5640-4.

BARTÁK, Jan. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008. 200 s. Management studium. ISBN 978-80-87197-92-9.

BATES, T. A. W. *Technology, e-learning and distance education*. London: Routledge, 2005. In: ROHLÍKOVÁ, Lucie a VEJVODOVÁ, Jana. *Vyučovací metody na vysoké škole*. Praha: Grada, 2012. 288 s. ISBN 978-80-247-4152-9.

BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. 176 s. ISBN 978-80-247-4824-5.

Bible, bez deuterokanonických knih. Praha: Česká biblická společnost, 2010. 1578 s. ISBN 978-80-85810-75-2.

BRABCOVÁ, Jana. Proč podporovat zájmové vzdělávání velkých i malých? *Andragogika v praxi: odborný čtvrtletník pro vzdělávání a rozvoj dospělých*, 2019, roč. 6, č. 22, s. 27. ISSN 2336-5145.

DVOŘÁKOVÁ, Miroslava a ŠERÁK, Michal. *Andragogika a vzdělávání dospělých: vybrané kapitoly*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016. 169 s. ISBN 978-80-7308-695-4.

FRY, Edward B. *Vyučovací stroje a programované vyučování: uvedení do problému*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. 245 s.

HANUŠOVÁ, Marie a NEHODOVÁ, Klára. Česká zemědělská univerzita v Praze. In: ADAMEC, Petr, ed. a KRYŠTOF, David, ed. *Univerzity třetího věku na vysokých školách*. Vyd. 1. Brno: Asociace univerzit třetího věku České republiky, 2011. 135 s. ISBN 978-80-210-5640-4.

KULIČ, Václav. *Člověk – učení – automat*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

- MALACH, Antonín. Od programovaného učení k e-learningu. In: KAPOUNOVÁ, Jana. *Od programovaného učení k e-learningu: sborník z konference*. Brno: Newton College, 2005. 197 s. ISBN 80-7368-053-X.
- MALACH, Josef. Programované učení jako jeden z kořenů eLearningu. In: KAPOUNOVÁ, Jana. *Od programovaného učení k e-learningu: sborník z konference*. Brno: Newton College, 2005. 197 s. ISBN 80-7368-053-X.
- MUŽÍK, Jaroslav. *Androdidaktika*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. 148 s. Lidské zdroje. ISBN 80-7357-045-9.
- PALÁN, Zdeněk a LANGER, Tomáš. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.
- PRINCE, Derek. *Základ víry*. 1970. Pásmo Základy.
- PRŮCHA, Jan a VETEŠKA, Jaroslav. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. 320 s. ISBN 978-80-247-4748-4.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- PUGNEROVÁ, Michaela a kol. *Psychologie: pro studenty pedagogických oborů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2019. 276 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0532-8.
- ROHLÍKOVÁ, Lucie a VEJVODOVÁ, Jana. *Vyučovací metody na vysoké škole*. Praha: Grada, 2012. 288 s. ISBN 978-80-247-4152-9.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2007. 322 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SMÉKALOVÁ, Lucie. *Didaktika vzdělávání dospělých: distanční text*. Týn nad Vltavou: Nová Forma, 2016. 101 s. ISBN 978-80-7453-675-5.
- TOMŠÍKOVÁ, Kateřina. Česká zemědělská univerzita v Praze – Institut vzdělávání a poradenství. In: ASOCIACE UNIVERZIT TŘETÍHO VĚKU ČESKÉ REPUBLIKY. *Stříbrné výročí Asociace univerzit třetího věku České republiky*. Plzeň: Asociace univerzit třetího věku, 2021. 192 stran. ISBN 978-80-270-9117-1.

VETEŠKA, Jaroslav. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016. 320 s. ISBN 978-80-262-1026-9.

ZLÁMALOVÁ, Helena. *Distanční vzdělávání a eLearning*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. 142 s. ISBN 978-80-86723-56-3.

ZLÁMALOVÁ, Helena. *Příručka pro autory distančních vzdělávacích opor*. Praha: CSVŠ – Národní centrum distančního vzdělávání, 2006. 68 s. ISBN 80-86302-39-3.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017. 224 s. ISBN 978-80-271-0051-4.

ZOUNEK, Jiří, JUHAŇÁK, Libor, STAUDKOVÁ, Hana a POLÁČEK, Jiří. *E-learning: učení (se) s digitálními technologiemi: kniha s online podporou*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 279 s. ISBN 978-80-7552-217-7.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Aktuálně.cz. Nález svitků u Mrtvého moře byl archeologickým objevem století. Změnil pohled na bibli. *Aktualne.cz* [online]. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/grafika-svitky-od-mrtveho-more/r~f469f44080e911e7bce3002590604f2e/>

Andromedia – a. Dějiny distančního vzdělávání. *Andromedia.cz* [online]. [cit. 2021-12-04]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/dejiny-distančního-vzdělávání>

Andromedia – b. Dějiny distančního vzdělávání v ČR. *Andromedia.cz* [online]. [cit. 2021-12-04]. Dostupné z: <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/dejiny-distančního-vzdělávání-v-cr>

Atlas školství. *Atlasskolstvi.cz* [online]. ©2012–2022 [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: <https://www.atlasskolstvi.cz/>

AU3V – a. Úvod. *Au3v.cz* [online]. [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: <http://www.au3v.cz/index.php>

AU3V – b. Poslání a vize. *Au3v.cz* [online]. [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: <http://au3v.cz/index.php/poslani-a-vize>

BBC. Branches of Christianity. *Bbc.co.uk* [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zbj48mn/revision/8>

Bibleinfo.cz. Bible: Jaký byl její původní jazyk? *Bibleinfo.cz* [online]. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.bibleinfo.cz/questions/731.html>

Církev bratrská v Rakovníku. Rozdíl mezi náboženstvími. *Cb.cz* [online]. [2022-02-01]. Dostupné z: <http://cb.cz/rakovnik/rozdil-mezi-nabozenstvimi>

Citáty slavných osobností. Abraham Lincoln. *Citaty.net* [online]. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/266916-abraham-lincoln-verim-ze-bible-je-tim-nejlepsim-darem-ktery-kdy/>

CityLife Church Inc. *Příručka pro účastníky kurzu Život křesťana*. 2. vydání. CityLife Church Inc, 2017.

Dopis Tobě! Eschenburg: GBV Dillenburg GmbH, 2008. 64 s. ISBN 978-3-86698-151-5

Evangelická církev Praha 8. Nové české biblické překlady. *Libenstievangelici.cz* [online]. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://libenstievangelici.cz/inspirace/krestanske-texty/nove-ceske-biblicke-preklady/>

HARKRIDER, Robert. *Základní principy křesťanství* [online pdf]. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: http://www.viravboha.cz/_files3/Zakladni_principy_krestanstvi_I.1._Obecne_informace_o_Bibli.pdf

MŠMT – a. Strategie vzdělávací politiky 2020. *Msmt.cz* [online]. ©2013–2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-vzdelavaci-politiky-2020-1>

MŠMT – a. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. *Msmt.cz* [online pdf]. ©2013–2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Strategie_2020_web.pdf

MŠMT – b. Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. *Msmt.cz* [online]. ©2013–2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

MŠMT – b. SL1 – Proměna obsahu a způsobu vzdělávání. *Msm.cz* [online]. ©2013–2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.msm.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/sl1-promena-obsahu-a-zpusobu-vzdelavani>

MŠMT – c. Občanské vzdělávání dospělých. *Msm.cz* [online]. ©2013–2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.msm.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/obcanske-vzdelavani-dospelych-1>

MŠMT. Školský zákon ve znění účinném ode dne 27. 2. 2021. *Msm.cz* [online]. ©2013–2022 [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://www.msm.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-27-2-2021>

O Bohu. Evangelium srozumitelně. *Obohu.cz* [online]. [2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.obohu.cz/pro-neverici/evangelium-srozumitelne>

O Bohu. Proč je tolik církví? *Obohu.cz* [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://obohu.cz/uvahy/proc-je-tolik-cirkev>

Proč křesťanství. 66. otázka – Co je církev? *Proc-krestanstvi.cz* [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.proc-krestanstvi.cz/a66-otazka-co-je-cirkev/>

Sociologická encyklopedie. Monoteismus. *Encyklopedie.soc.cas.cz* [online]. [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Monoteismus>

The Open University. Courses. *Open.ac.uk* [online]. ©2021 [cit. 2021-12-08]. Dostupné z: <https://www.open.ac.uk/courses>

U3V ČZU. Programy U3V na ČZU. *U3v.czu.cz* [online]. © 2021 [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <https://u3v.czu.cz/cs/r-12075-programy-u3v-na-czu>

U3V IVP. Organizace U3V a základní údaje. *Ivp.czu.cz* [online]. © 2021 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://www.ivp.czu.cz/cs/r-6930-studium/r-6944-u3v>

Víra.cz. Evangelium. *Vira.cz* [online]. [2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/glosar/evangelium>

Víra.cz. Kdo je Ježíš Kristus. *Vira.cz* [online]. [2022-02-01]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/clanky/jezis-kristus?rNo=1>

SEZNAM SCHÉMAT, TABULEK A GRAFŮ

Schémata

Schéma č. 1: Celoživotní vzdělávání	17
Schéma č. 2: Další vzdělávání	19

Tabulky

Tabulka č. 1: Generace distančního vzdělávání.....	28
Tabulka č. 2: Realizace vzdělávacích programů U3V na ČZU	34

Grafy

Graf č. 1: Pohlaví respondentů	53
Graf č. 2: Hodnocení textu z hlediska volby tématu.....	54
Graf č. 3: Práce s textem	54
Graf č. 4: Tištěná nebo digitální verze textu.....	55
Graf č. 5: Srozumitelnost textu	55
Graf č. 6: Chybělo respondentům něco v textu?.....	56
Graf č. 7: Hodnocení textu z grafického hlediska	56
Graf č. 8: Hodnocení textu z hlediska přínosu.....	57
Graf č. 9: Hodnocení textu z hlediska zajímavosti	57
Graf č. 10: Možnost zpracování dalších studijních textů.....	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Vzor dotazníku

Příloha 1: Vzor dotazníku

Dotazník spokojenosti s předloženým distančním studijním textem

Vážení posluchači univerzity 3. věku,

ráda bych Vás požádala o zhodnocení distančního studijního textu *Základy křesťanské víry*, který jste měli k dispozici k samostudiu.

Tento dotazník je zcela anonymní a slouží k získání zpětné vazby ke zpracovanému studijnímu textu. Vyhodnocení tohoto dotazníku bude součástí praktické části mé bakalářské práce s názvem *Návrh digitální formy vzdělávání pro vybranou cílovou skupinu*. Odpovězte, prosím, upřímně, na jednotlivé otázky.

1) **Jste:**

žena

muž

2) **Jak se Vám líbilo téma distančního studijního textu?** (zakroužkujte jednu možnost, kterou oznamujete jako ve škole: 1 = výborně až 5 = nedostatečně)

1

2

3

4

5

3) **Jak se Vám s textem pracovalo?** (zaškrtněte jednu z možností)

výborně, bez problémů

dobře

měl/a jsem problémy

4) **Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a, že jste měl/a při práci s textem problémy, můžete uvést, jaké problémy to byly?**

5) **Jak by pro Vás byla přijatelná digitální verze textu (na počítači)?** (zaškrtněte jednu z možností)

preferuji tištěnou verzi

preferuji digitální verzi

obě verze jsou pro mě vyhovující

6) **Byl podle Vás text napsán srozumitelně?**

ano

ne

jiné:

7) **Chybělo Vám něco v textu?**

ano

ne

8) Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a, že ano, můžete uvést, co jste postrádal/a?

9) Jak hodnotíte grafickou stránku textu? (zakroužkujte jednu možnost, kterou označujete jako ve škole: 1 = výborně až 5 = nedostatečně)

1 2 3 4 5

10) Tento text byl pro Vás:
(zaškrtněte jednu možnost)

přínosem ztrátou času

11) Text hodnotíte celkově jako:
(zaškrtněte jednu možnost)

zajímavý nezajímavý

12) Mohl by pro Vás Institut vzdělávání a poradenství, potažmo Česká zemědělská univerzita připravit další takovéto distanční studijní texty?

ano ne

13) Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a, že ano, můžete uvést, jaká témata by Vás zajímala?

Prostor pro vlastní vyjádření (vyplňte, pokud chcete):

Děkuji za Váš čas a odpovědi, které mi pomohou zhodnotit distanční studijní text, jenž jste měli k dispozici.